

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ / ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

Роман ПЕТРИШИН

«29» травня 2023 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 035 ФІЛОЛОГІЯ

«Українська мова»
«Германські мови»
«Теорія літератури»
«Українська література»
«Література зарубіжних країн»

Чернівці, 2023

З М І С Т

1. Зміст	2
2. Пояснювальна записка	3
3. Вимоги до здобувачів на вступному іспиті до аспірантури	3
4. Структура і зміст екзамену	3
5. «Українська мова»	4
6. «Германські мови»	8
7. «Теорія літератури»	18
8. «Українська література»	33
9. «Література зарубіжних країн»	40
10. Критерії оцінювання вступного іспиту зі спеціальності	52
11. Структура оцінки і порядок оцінювання підготовленості вступників	53
12. Додатки. Додаток 1. Додаток 2.	56

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

До складання вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 035 «Філологія» допускаються особи, які мають другий (магістерський) рівень вищої освіти. Вступний іспит до аспірантури зі спеціальності 035 «Філологія» проводиться в обсязі теоретичних курсів з філології, передбачених навчальними планами вищих навчальних закладів за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Вступник до аспірантури повинний виявити глибокі знання з теоретичних дисциплін та належні практичні вміння і навички.

Іспитова картка містить 5 завдань: 3 основні (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань) та двох додаткових (дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого вступником до аспірантури, в якому обґрунтовується тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв'язання поставлених задач тощо).

Для проведення іспиту має бути організовано комісію. До складу предметних комісій входять доктори наук у галузі української літератури, української мови, теорії літератури, зарубіжної літератури, германської філології, які проводять наукові дослідження за спеціальністю і очолюють виконання відповідної освітньо-наукової програми. Комісія створюється щорічно і діє упродовж навчального року.

2. ВИМОГИ ДО ЗДОБУВАЧІВ НА ВСТУПНОМУ ІСПИТІ ДО АСПІРАНТУРИ

Вступний іспит до аспірантури зі спеціальності 035 Філологія передбачає перевірку й оцінку сформованості у здобувачів мовної та літературної філологічної компетентності, наявності базових знань з базових філологічних дисциплін, а також здатності самостійно реалізувати здобуті знання в науково-дослідній роботі з актуальних проблем сучасної філології.

Здобувачі повинні володіти знаннями, навичками та вміннями з університетських теоретичних курсів загального мовознавства, українського та германського мовознавства, теорії літератури, української та зарубіжної літератури.

Головною вимогою до теоретичної підготовки здобувачів є знання ними сучасних наукових напрямів та підходів до вивчення мовознавчих та літературознавчих парадигм і концепцій. Відповіді здобувача повинні підтвердити достатньо повне знання (в обсязі програми вищої філологічної освіти) сучасного стану науки про мову, літературу, загальної наукової проблематики та методів науково-дослідного аналізу мовних і художніх явищ. Відповідаючи на питання з теоретичних аспектів вивчення мови чи літератури здобувач повинен повністю розкрити зміст питання, показати своє вміння визначити, систематизувати та інтерпретувати мовні і літературні явища, виходячи із загальних закономірностей сучасних мовного та літературного процесів.

3. СТРУКТУРА І ЗМІСТ ЕКЗАМЕНУ

Вступний іспит до аспірантури проводиться за екзаменаційними білетами. Білет складається з п'яти питань.

Питання перше: Проблеми фахової спеціалізації (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань).

Питання друге: Проблеми фахової спеціалізації (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань).

Питання третє: Проблеми фахової спеціалізації (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань).

Питання четверте та п'яте: *Презентація дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого вступником до аспірантури, в якому обґрунтовується тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв'язання поставлених задач тощо. Ці питання готуються на основі додаткової програми.*

4. УКРАЇНСЬКА МОВА

Вступ.

1. Основні етапи розвитку української мови від найдавніших часів до наших днів.
2. Походження української мови. Поняття «нова українська літературна мова», «сучасна українська мова». Назви «Україна», «український» (погляди, проблеми). Діалектна база старої і нової літературної мови.
3. Основні зміни в новій редакції «Українського правопису» (2019 р.).
4. Історія «державності» української мови. Закон «Про мови» в Україні та його реалізація.
5. Нормалізація української літературної мови в 20 – 90-х рр. ХХст.
6. Найвизначніші досягнення української літературної мови першої половини ХІХ – початку ХХ ст. у галузі лексичного і правописного унормування.
7. Проблеми культури мовлення на сучасному етапі розвитку суспільства.
8. Історичний зв'язок української мови з іншими слов'янськими і неслов'янськими мовами на різних етапах розвитку.
9. Основні тенденції розвитку української мови на сучасному етапі.
10. Особливості розвитку і функціонування української мови на Буковині.
11. Старослов'янська мова в історії української культури і церкви.
12. Основні джерела вивчення історії української мови.
13. Основні розділи науки про мову (загальна структура, функціонально-семантична характеристика).
14. Принципи українського правопису.
15. Класифікація говорів української мови.
16. Взаємозв'язок сучасної української мови з іншими науковими дисциплінами.
17. Основні методи дослідження сучасного мовознавства.
18. Історія функціонування стилів української мови.

Лексикологія і фразеологія.

1. Лексикологія української мови. Однозначні та багатозначні слова. Пряме й переносне значення слів. Типи переносного значення.
2. Омоніми. Типи омонімів та їхнє походження.
3. Синоніми. Основні типи синонімів. Синонімічний ряд.
4. Антоніми. Загальномовні та контекстуальні антоніми: морфологічне вираження та стилістичне використання.
5. Склад української лексики з погляду її походження.
6. Склад української мови у стилістичному аспекті.
7. Основні типи фразеологічних одиниць у сучасній українській мові. Джерела фразеології.
8. Українська лексикографія. Характеристика найважливіших словників української мови.
9. Стилiстично маркована лексика: терміни, професіоналізми, діалектизми, канцеляризми, варваризми.
10. Основні поняття ономастики. Процеси онімізації та апелятивації.

Фонетика і фонологія. Орфоепія.

1. Система фонем сучасної української літературної мови.
2. Класифікація голосних звуків та їхня артикуляційна характеристика.
3. Голосні фонем та їхня звукова реалізація (варіанти).
4. Класифікація і характеристика приголосних української мови.
5. Асиміляція й дисиміляція приголосних української мови.
6. Поняття орфоепії. Основні орфоепічні норми української мови.
7. Чергування о та е з і: історичне пояснення чергування.
8. Чергування о та е з нулем звука.
9. Чергування приголосних в українській мові. Перше, друге і третє перехідне

пом'якшення.

10. Чергування приголосних у процесі словотворення.

11. Основні історичні звукові зміни, зумовлені дією закону відкритого складу.

Морфеміка. Словотвір.

1. Морфемна будова слова. Первинні та вторинні корені. Афіксальні морфеми.

2. Класифікація морфем української мови.

3. Способи словотворення в українській мові.

4. Поняття про афіксоїди: суфіксоїди та префіксоїди.

5. Основа слова. Поняття про твірну й похідну основи.

6. Досягнення в галузі морфеміки та словотвору.

7. Морфологія

8. Морфологія, її об'єкт та завдання. Співвідношення термінопонять: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія.

9. Система частин мови в сучасному українському мовознавстві.

10. Погляди І. Р. Вихованця та К. Г. Городенської на систему частин мови в сучасній українській мові.

11. Концепція частин мови в працях І. К. Кучеренка.

12. Іменник: значення і формально-граматичні ознаки. Синтаксичні функції іменника.

13. Лексико-граматичні категорії іменника.

14. Рід іменників. Способи вираження категорії роду. Поняття про фемінітиви.

15. Число іменників. Залишки двоїни. Однинні та множинні іменники.

16. Поділ іменників на відміни. Поняття про словозміну.

17. Прикметник як частина мови. Повні та короткі форми прикметників.

18. Розряди прикметників. Поняття про кількість розрядів прикметників. Проміжні розряди прикметників.

19. Категорія присвійності в українській мові.

20. Ступінь порівняння прикметника як граматична категорія. Способи творення вищого та найвищого ступенів порівняння прикметників.

21. Тверда і м'яка групи прикметників. Прикметники на зразок „білолиций!": особливості словозміни.

22. Правопис прикметників.

23. Числівник як частина мови. Поділ числівників за значенням і будовою.

24. Правопис числівників та відмінювання.

25. Займенник як частина мови. Місце займенника в системі частин мови.

26. Розряди займенників за значенням та співвідношенням з іншими частинами мови. Субстантивні, атрибутивні, субстантивно-атрибутивні та кількісні займенники.

27. Категорія особи в українській мові.

28. Дієслово як частина мови. Основні форми дієслова та специфіка їхнього значення.

29. Інфінітив: граматичні показники та синтаксичні функції.

30. Граматична категорія способу дієслова. Дійсний, умовний та наказовий способи дієслів.

31. Часи дієслів. Специфіка граматичної категорії часу дієслова. Утворення часових форм дієслова.

32. Особові та безособові дієслова.

33. Словозміна дієслів. Дієслівні парадигми.

34. Прислівник як частина мови. Граматичні ознаки та синтаксичні функції прислівників.

35. Розряди прислівників за значенням. Правопис прислівників.

36. Статус службових частин мови в наукових дослідженнях.

37. Прийменник як частина мови. Первинні та вторинні прийменники.

38. Сполучники сурядності та підрядності.

39. Класифікація часток української мови.

40. Лінгвістичний статус вигуків у практиці наукових студій.

Синтаксис.

1. Основні напрями сучасних синтаксичних досліджень.
2. Речення і словосполучення як синтаксичні одиниці.
3. Речення і висловлення. Речення і фраза.
4. Визначення і класифікація типів простих речень.
5. Класифікація речень за комунікативною настановою і метою висловлювання.
6. Граматична будова речення.
7. Семантична будова речення.
8. Комунікативна будова речення.
9. Прості двоскладні (дієслівні, субстантивні, ад'єктивні, партиципні) речення.
10. Поняття про парадигму простого речення.
11. Проблема односкладних речень у мовознавстві.
12. До питання парадигматики односкладного речення.
13. Неповні речення в синтаксичній системі української мови.
14. Поняття про еквіваленти речення. Нечленовані комунікати. Парцельовані комунікати. Незакінчені реченнєві еквіваленти.
15. Поняття про просте ускладнене речення.
16. Розділові знаки в реченнях із відокремленими членами речення.
17. Складносурядні речення: класифікація та пунктуація.
18. Типи складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення з кількома підрядними.
19. Складне безсполучникове речення: семантика та пунктуація.
20. Складні речення з різними видами синтаксичного зв'язку.
21. Поняття про парадигму складного речення.
22. Надфразна єдність (складне синтаксичне ціле) як одиниця синтаксису. Період. Абзац.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : “Академія”, 2004. 344 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / За ред. І. Вихованця. К.: Пульсари, 2004. 400 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови. К. : “Академія”, 2004. 336 с.
4. Граматика сучасної української літературної мови: морфологія / за редакцією К. Г. Городенської. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
5. Грещук В., Грещук В. Південно-західні діалекти в українській художній мові. Івано-Франківськ : Вид-во ПНУ ім. В. Стефаніка, 2010. 309 с.
6. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст: вибрані праці. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. 664 с.
7. Дудик П.С. Стилїстика української мови: навчальний посібник. К. : “Академія”, 2005. 368 с.
8. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. Донецьк : ДонНУ, 2001.663 с.
9. Загнітко А. Теорія граматики і тексту : монографія. Донецьк : Вид-во “Ноулідж”, 2014. 480 с.
10. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.
11. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. К., 1998. 161 с.
12. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. Одеса : “Астропринт”, 2000. 342 с.
13. Культура фахового мовлення : [навчальний посібник / за редакцією Н. Д. Бабиць]. Чернівці : “Книги – XXI”, 2006. 496 с.
14. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. Вінниця:

- “Поділля”, 2003. 464 с.
15. Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика (Language in society: semantics, syntax, pragmatics). Частина II. / За ред. Г. Мацюк, І. Митнік, П. Юзвікевича. Варшава, Львів, Вроцлав, Седльце: “IKRiBL”, 2022. 626 с.
 16. Попова І.С. Фундаментальні категорії метамови українського синтаксису (одиниця, зв'язок, модель): монографія. Д.: Вид-во ДНУ, 2009. 432 с.
 17. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: “Довкілля”. К, 2006. 716 с.
 18. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: “Довкілля”. К, 2008. 712 с.
 19. Скаб М. В. Церковнослов'янська мова української редакції: морфологія, синтаксис, історія перекладів та виправлень. Чернівці : Видавничий дім „Родовід”, 2018. 284 с.
 20. Скаб М. Церковнослов'янська мова української редакції : історія виникнення та функціонування, графіка, орфографія, фонетика, лексика. Чернівці : Видавничий дім „Родовід”, 2014. 340 с.
 21. Слин'ко І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. К.: “Вища школа”, 1994. 670 с.
 22. Сучасна українська літературна мова: підручник / А. Грищенко, Л. Мацько, М. Плющ та ін. / За ред. А. П. Грищенка. К.: “Вища школа”, 2002. 439 с.
 23. Степаненко М. І. Просторові поширювачі у структурі простого речення: монографія. Полтава: “АСМГ”, 2004. 462 с.
 24. Українська грамати́ка в іменах : енциклопедичний словник-довідник : науково-довідкове видання / упорядники Загнітко Анатолій, Балко Марина. Донецьк : ДонНУ, 2013. 426 с.
 25. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М.Русанівський, О.О.Тараненко (співголови), М.П. Зяблюкта ін. К.: Укр. енцикл., 2002. 752 с.
 26. Український правопис. К.: “Наук. думка”, 2019. 392 с.
 27. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: монографія. Чернівці : “Букрек”, 2014. 412 с.
 28. Шабат-Савка С.Т., Максим'юк О. В., Шатілова Н. О. Пунктуація української мови. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 240 с.
 29. Шульжук К.Ф. Синтаксис сучасної української мови. К.: “Альма-матер”, 2004. 408 с.

5. ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

1. Загальне мовознавство.

1. Мовознавство як наука. Місце мовознавства в системі гуманітарних наук. Основні розділи і напрями мовознавства.

2. Поняття наукової парадигми, її складники. Причини і напрями парадигмальних змін у лінгвістиці. Сучасні лінгвістичні парадигми.

3. Знакова природа мови. Поняття про знак. Типологія знаків. Структура знака. Своєрідність мови як знакової системи. Знаковість і одиниці мови.

4. Функції мови. Комунікативна, номінативна, ідентифікаційна, етнічна, експресивна, гносеологічна, мислетворча, естетична, культурологічна, фатична функції.

5. Мова і мислення. Психофізичні та нейробіологічні основи зв'язку мови і мислення. Типи мислення. Внутрішнє мовлення і мислення. Роль мови у процесі пізнання.

6. Сучасні уявлення про співвідношення мови і мислення з погляду когнітології. Завдання й проблематика когнітивної лінгвістики. Мовна і концептуальна картини світу.

7. Мета, завдання й актуальні проблеми психолінгвістики й нейролінгвістики.

8. Структура мови. Системно-структурна організація мови. Системний характер мови: її системні, асистемні та іносистемні елементи. Парадигматичні, синтагматичні і ієрархічні відношення між мовними одиницями. Теорія ізоморфізму і ієрархія рівнів мови.

9. Генеалогічна і типологічна класифікації мов. Мовні універсалії.

10. Мова і суспільство. Своєрідність мови як суспільного явища. Суспільні функції мови. Мова, етнос, держава. Мова і культура.

11. Соціолінгвістика: предмет, завдання й основна проблематика. Предмет і завдання етнолінгвістики. Соціолінгвістичні і психолінгвістичні методи аналізу.

12. Мова й історія. Причини і закономірності розвитку мови. Синхронія і діахронія. Зовнішні і внутрішні чинники мовних змін. Темпи мовних змін.

13. Традиційні і сучасні методи лінгвістичних досліджень. Порівняльно-історичний метод. Прийоми зовнішньої і внутрішньої реконструкції. Метод глотохронології. Метод лінгвістичної географії.

14. Методики структурного (структурального) аналізу: дистрибутивний аналіз, аналіз за безпосередніми складниками. Трансформаційний аналіз. Метод компонентного аналізу.

15. Лінгвостатистичні методи. Основні поняття і категорійний апарат статистичної лінгвістики: вибірка, частота, розподіл, похибка, варіація, однорідність, залежності між явищами у вибірці, непараметричні методи дослідження.

16. Експериментально-фонетичні методи аналізу. Дискурс-аналіз і його різновиди. Лінгвостилістичні методи аналізу тексту. Метод корпусного аналізу. Методики концептуального аналізу мови і тексту.

2. Принципи та методи функціонально-комунікативних досліджень у лінгвістиці.

17. Комунікативна і функціональна орієнтація в лінгвістиці як втілення нової наукової парадигми. Термін «функція» та його багатозначність. Мовна комунікативна функція та функціональні ролі мови. Спілкування, обмін думками на рівні суспільних функціональних ролей мови: писемне та усне мовлення, державна мова, міжнародне спілкування.

18. Мовленнєва діяльність як динамічний фактор розвитку мовної діяльності. Складові частини мовленнєвої діяльності: комунікативне завдання, намір, план, композиційно-мовленнєві форми, комунікативний ефект.

19. Функціонально-комунікативні ознаки композиційно-мовленнєвих форм: дескриптивні, ініціативні, інвентивні, контактивні.

20. Типологія композиційно-мовленнєвих форм: повідомлення, опис, розповідь, зіставлення, узагальнення і резюме, обґрунтування, оцінка, доказ, аргументація, обговорення.

3. Теорія мовленнєвих актів.

21. Передумови виникнення і комунікативно-прагматична орієнтація теорії мовленнєвих актів. Прагматична філософія і семіотика Пірса, Моріса, Клауса і філософія мови Вітгенштейна.

22. Комунікативна модель Остіна. Чотири мовленнєві акти Серля та його послідовників. Директиви, репрезентативи, комісиви, експресиви, декларативи. Регулятивні і конститутивні правила. Теоретичне та прикладне значення теорії мовленнєвих актів.

4. Теоретичні і прикладні проблеми психолінгвістичних досліджень.

23. Психолінгвістичні напрями дослідження мови: теорія конгруентності Осгуда, біхевіоризм, менталізм, теорія мовленнєвої діяльності.

24. Прагматика і семантика продуктивних мовно-комунікативних дій: мовно-комунікативні дії як складова людської діяльності, комунікативні партнери, сфери комунікації, комунікативний намір та план комунікації, тема і текст.

25. Рецептивні мовно-комунікативні дії: ступені сприйняття, рецептивні знання, слухач / читач, рецептивний намір і план. Компоненти мовленнєвої компетенції. Семантичний компонент мовленнєвої компетенції. Словотворення і мовленнєва діяльність.

5. Лінгвістика тексту.

26. Теорія тексту і лінгвістика тексту. Предмет і об'єкт дослідження лінгвістики тексту. Визначення поняття «текст». Онтологічні і гносеологічні характеристики тексту. Регулятивні принципи побудови тексту: раціональність, відповідність, ефективність (за типологією М. Грайса).

27. Текстуальність і її критерії: когезія (структурна зв'язність), когерентність (семантична зв'язність), інтенціональність (комунікативний намір), актуальність, інформативність, ситуативність, інтертекстуальність (зв'язок з текстом попередником).

28. Тема і структура тексту. Одиниці тексту. Референційні відношення в тексті. Анафоричні й катафоричні елементи тексту. Суміжні і дистантні (інтердиспозитивні) зв'язки. Конкретна референція і пресупозиція.

29. Типи текстів. Критерії типологізації текстів. Типологія текстів за сферами комунікації. Текст і дискурс. Породження і сприйняття текстів міжкультурної комунікації.

30. Функціональні типи, жанри і форми текстів. Членування тексту. Макро- і мікротексти. Поняття надфразової єдності (складного синтаксичного цілого); абзац. Актуально-комунікативне членування речень («комунікативна перспектива») в мікротекстах.

6. Національні варіанти англійської і німецької мов.

31. Поняття територіальної диференціації мов. Співвідношення літературної мови і діалектів. Класифікація територіально диференційованої лексики. Територіальні дублети і територіальні синоніми.

32. Британський, американський, австралійський, новозеландський, канадський варіанти англійської мови: походження, розбіжності з літературною мовою, основні дискурсивні формули носіїв діалекту.

33. Австрійський і швейцарський варіанти німецької мови: походження, розбіжності з літературною мовою, основні дискурсивні формули носіїв діалекту.

34. Основи діалектографії, методи дослідження діалектів і проблеми їхньої інтерпретації. Лондонський / берлінський діалект: історія розвитку, соціолінгвальні фактори впливу, мовні характеристики і сучасний стан діалекту.

7. Основи теорії та практики міжкультурної комунікації.

35. Поняття «Культура» в культурологічних науках і теорії МК. Проблеми МК у сучасних умовах. Наукові школи і напрями дослідження теорії МК. Типологія і класифікація культур.

36. Картина світу: проблеми національного світосприйняття, структура світогляду і світовідчуття. Критерії різних картин світу. Рівні культури і їхня презентація (символи, герої, ритуали, цінності).

37. Опозиція «СВІЙ – ЧУЖИЙ». Стратегії культурного зближення у спілкуванні з іноземцями. Поняття національної ідентичності. Стереотипи свідомості і їхні складники, динаміка стереотипів, гендерні стереотипи.

38. Мовна особистість: індивідуальний (внутрішній, ментальний) лексикон дорослих і дітей, мовний колектив, носії мови, мовна особистість білінгва. Образ людини як носія культурної і міжкультурної ідентичності.

39. Мережеве спілкування і комунікативний ідеал. Проблеми МК у віртуальному середовищі. Засоби масової інформації. Текст і медійний образ: *-iconic turn*, еволюція образів в медійних текстах, нові ЗМІ.

40. Лінгвокультурна категорія часу: міжкультурні основи часопростору культури, літературні презентації сучасності, проблеми культурних спогадів.

41. Культурний простір: центри і периферії у світовій літературі. Культурна пам'ять: основні поняття, структура, форми. Культурна ідентичність: її індивідуальні і колективні типи, культурні проблеми мігрантів.

8. Теоретична фонетика.

42. Фонологічна система англійської / німецької мови. Фонема як базова одиниця мови; диференційні ознаки й опозиції; алофони фонем (обов'язкові та факультативні).

43. Склад як фонологічна й фонетична одиниця. Структура складу в англійській / німецькій мові; фонотактичні особливості та типи складів; функція складу у фонетичній структурі слова.

44. Словесний наголос в англійській / німецькій мові. Фонетична природа наголосу; функції наголосу в структурі слова; фонологічно релевантні ступені наголосу та основні акцентні типи слів.

45. Інтонаційна система англійської / німецької мови. Визначення інтонації, її компоненти і функції. Інтонація дискурсу. Функції інтонації в організації інформаційної структури висловлювання/тексту.

46. Сучасна орфоепічна норма англійської / німецької мови. Тенденції розвитку сучасної англійської / німецької вимови. Національні стандарти англійської / німецької вимови, фактори варіативності орфоепічної норми вимови.

47. Фоностилістика і риторика мовлення. Проблема типології інтонаційних стилів мовлення. Принципи класифікації інтонаційних стилів сучасної англійської / німецької мови. Типові просодичні параметри інтонаційного стилю (тон, фразовий наголос, темп, паузація, ритм, тембр).

48. Типи фонетичної транскрипції у словниках англійської / німецької мови. Словники англійської / німецької вимови: загальна характеристика.

9. Теоретична граматика.

49. Загальна характеристика граматичної будови англійської / німецької мови. Типи граматичного значення. Граматичні категорії і засоби їх реалізації. Проблема частин мови у сучасній англійській / німецькій мові.

50. Частиномовна характеристика іменника. Класифікація іменників. Структурно-

семантичні підкласи іменників. Граматичні категорії іменників.

51. Рід іменників, його граматичні та семантико-граматичні ознаки. Невмотивованість роду більшості підкласів іменників. Екстралінгвальне і лінгвальне умотивування роду. Категорія числа. Способи вираження числових значень. Лексичні потенції категорії числа.

52. Категорія відмінка. Поняття відмінка. Поділ іменників на відміни. Значення окремих відмінків. Прийменники як засіб диференціації і опису відмінків. Категорія означеності/неозначеності іменника. Артикль як формальний показник категорії означеності / неозначеності. Підходи до визначення місця артикля в системі частин мови.

53. Частиномовна характеристика дієслова. Структурно-семантичні підкласи дієслів. Валентність дієслів. Граматичні категорії дієслова.

54. Категорії особи і числа. Граматичні значення дієслівних основ: час, стан способів дієслівної дії. Неособові форми дієслова. Система форм інфінітива. Дієприслівники і дієприкметники. Функції інфінітивів і дієприкметників.

55. Категорія часу. Співвідношення понять дії і часу, акціональних і часових характеристик дієслова. Поняття дієслівного часу. Теперішній, минулий і майбутній час. Формальні показники часових значень.

56. Категорія способу. Індикатив, кон'юнктив, імператив. Система форм кон'юнктива, презентні і претеритальні форми кон'юнктива. Основні випадки вживання кон'юнктива. Імператив, його значення і форми.

57. Категорія стану. Поняття дієслівного стану. Значення неперехідності / перехідності дієслівної дії як абстракції, навколо яких групуються форми стану. Форми активного стану в їх протиставленні формам пасиву, стативу, рефлексиву. Медіальні і звороті дієслова як лексичні варіанти пасивних форм.

58. Прикметник у системі частин мови. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Морфологія предикативного і атрибутивного прикметника. Класифікація прикметників. Граматичні категорії прикметника. Відносний характер категорій роду, числа і відмінка. Система відмінювання прикметників. Ступені порівняння як специфічні категорії прикметника.

59. Числівник. Погляди на місце числівника в системі частин мови. Числівник і прикметник. Кількісні й порядкові числівники. Особливості граматичних категорій числівника. Класифікація числівників.

60. Займенник як особливий клас слів у системі частин мови. Гетерогенність класу займенників. Класифікація займенників. Семантична характеристика підкласів займенників. Граматичні категорії й особливості парадигм окремих підкласів займенників. Займенники, співвідносні з прислівниками.

61. Незмінні частини мови. Прислівник, його загальна характеристика як частини мови. Прислівники, співвідносні з прикметниками. Класифікація прислівників. Прислівники, співвідносні із займенниками.

62. Модальні слова як особливий структурно-семантичний клас слів. Класифікація модальних слів. Модальні слова як еквіваленти речення. Частки як особливий клас слів. Місце часток серед інших частин мови. Семантика часток. Вигуки і їх загальні характеристики. Поділ вигуків за значенням.

63. Службові слова, різні погляди на характер і кількість службових слів. Сполучники, їх морфологічний склад. Місце сполучників у системі частин мови. Синтаксичні функції сполучників.

64. Прийменники, їх походження. Функції прийменників. Морфологічна класифікація прийменників. Керування прийменників. Труднощі з визначенням значень окремих прийменників. Синонімічні прийменникові конструкції.

65. Субстантивні словосполучення в англійській / німецькій мові. Дієслівні словосполучення в англійській / німецькій мові. Речення. Сучасні підходи до вивчення речення.

10. Лексикологія.

66. Лексикологія, її предмет і завдання. Лексикологічні напрями: лексикологія загальна і часткова, синхронійна і діяхронійна. Порівняльно-історична і конфронтативна лексикологія споріднених і неспоріднених мов. Розділи лексикології: семасіологія, ономасіологія, етимологія, ономастика, словотвір, фразеологія, лексикографія.

67. Слово як основна одиниця словникового складу. Визначення слова і його основні ознаки. Референтний, функційний і когнітивний підходи до значення слова. Способи номінації в німецькій мові. Первинна і вторинна номінація. Мотивовані і немотивовані знаки. Типи мотивації. Внутрішня структура слова.

68. Словниковий склад мови як система: лексико-семантичні парадигми (синонімія, антонімія, полісемія, омонімія). Денотативні, сигніфікативні та конотативні компоненти значення. Структура значення. Ієрархія сем. Типи значення слова: пряме, переносне. Полісемія й омонімія.

69. Парадигматичні зв'язки слів у лексико-семантичній системі мови. Парадигматичні відношення і субституція. Гіперонімічні і гіпонімічні відношення між словами.

70. Синоніми. Джерела синонімії. Типи синонімів: абсолютні, ідеографічні, стилістичні синоніми, територіальні і регіональні дублети. Синонімічні ряди і їхня структура. Системний характер синонімії: співвідношення синонімії і полісемії, синонімії і антонімії, поповнення синонімічних радів завдяки запозиченням і діалектним словам.

71. Антоніми і їх типи: різнокореневі, однокореневі, внутрішньослівні; контрадикторні, контрарні, комплементарні. Семантичні поля і лексико-семантичні групи.

72. Синтагматичні зв'язки слів у лексико-семантичній системі мови. Лінійний характер синтагматичних зв'язків лексичних одиниць. Валентність і дистрибуція. Лексико-семантична сполучуваність слів.

73. Неологізми і архаїзми. Семантична деривація (зміна значення слова). Екстра- й інтралінгвальні причини зміни значення слова. Типи семантичної деривації: генералізація (розширення), спеціалізація (звуження) і зміщення (перенос найменування) значення слова. Асоціативні типи переносу найменування: метафора, метонімія. Табу і евфемізми.

74. Словотвір. Основні способи словотворення (афіксація, словоскладання, конверсія, скорочення, телескопія). Непродуктивні засоби словотворення (звуконаслідування, зворотне словотворення). Вільні словосполучення. Умови і правила сполучуваності слів.

75. Методи словотвірного аналізу. Аналіз за безпосередніми складниками. Трансформаційний аналіз. Словотвірне моделювання. Характеристика моделей і їх варіантів. Особливості лексичного наповнення моделей. Семантичний аналіз дериватів.

76. Фразеологія. Предмет, завдання і місце фразеології в сучасному мовознавстві. Методи дослідження фразеології. Проблема стійкості й ідіоматичності мовних утворень. Сталі словосполучення і фразеологічні одиниці. Межі фразеології.

77. Проблеми класифікації фразеологічних одиниць. Семантичні категорії фразеологізмів: фразеологічна полісемія, фразеологічна синонімія, фразеологічна антонімія. Основні типи фразеологічних одиниць сучасної англійської / німецької мови і їхня коротка характеристика.

78. Дієслівні, субстантивні, адвербіальні фразеологічні одиниці, парні слова, компаративні фразеологізми, запозичена фразеологія. Специфіка «крилатих слів», прислів'їв, приказок. Стійкі словесні комплекси, що перебувають за межами фразеологічного фонду: лексичні єдності, фразеологізовані утворення. Аналітичні конструкції, типові граматико-стилістичні конструкції.

79. Шляхи збагачення лексичного складу мови. Запозичення у словниковому складі англійської / німецької мови. Соціальні і лінгвістичні причини запозичень. Фонетична, графічна, граматична, лексична асиміляція запозичень. Класифікація іншомовних слів. Хронологічна періодизація латинських, французьких, слов'янських, італійських та інших запозичень в англійській / німецькій мовах. Інтернаціональна лексика.

80. Професійно-соціальна диференціація словникового складу німецької мови.

Характеристика професійної лексики і жаргонів. Наукова і технічна термінологія як ядро професійної лексики. Сутність терміна, співвідношення професійної лексики, жаргонізмів і термінології. Способи творення термінів, запозичена термінологія.

81. Мовна характеристика певних соціальних і вікових груп. Особливості молодіжної лексики. Арго і його соціальне коріння. Співвідношення загальноповсякденної і спеціальної лексики. Ідеологічна релевантність словникового складу, методи і форми впливу на нього. Мовна політика.

82. Енциклопедичні і лінгвістичні словники. Типи лінгвістичних словників: одномовні (тлумачні, етимологічні, словники сленгу, словники синонімів/антонімів, словники неологізмів, фразеологічні словники, словники-тезауруси, словники сполучуваності, ономастичні словники), двомовні (перекладні), багатомовні словники. Професійні (термінологічні) словники. Орфографічні та орфоепічні словники. Словники іншомовних слів, скорочень.

10. Стилістика.

83. Стилістика в системі мовознавчих дисциплін. Ключові поняття лінгвостилістики (стиль, образ, конотація, стилістичний контекст, стилістична синонімія, виражальні засоби та стилістичні прийоми, ефект ошуканого очікування, конвергенція, висунення). Поняття стилістичного значення. Стилістичне значення і конотація. Типи стилістичного значення. Образ і образність у лінгвостилістиці. Структура метафоричного образу.

84. Поняття функціонального стилю. Підходи до визначення і класифікації функціональних стилів. Типологія функціональних стилів сучасної англійської / німецької мови і їх загальна характеристика

85. Стилістична диференціація словникового складу сучасної англійської / німецької мови. Поняття лексико-стилістичної парадигми. Проблемні питання стилістичної класифікації словникового складу сучасної англійської / німецької мови.

86. Загальна характеристика тропеїки сучасної англійської / німецької мови. Природа фігур і тропів та сфери їх творення. Фігури заміщення (якості і кількості) і фігури суміщення (тотожності, протилежності, нерівності) у контексті стилістичної семасіології. Суть стилістичних фігур і їхні функції.

87. Класифікація фігур. Фігури адиції. Повтори (паралелізм, плеоназм, тавтологія), асиндетон, моносиндетон, полісиндетон. Фігури протилежності. Антитеза, оксиморон, хіазм. Фігури накопичення. Клімакс, антиклімакс, епітет. Фігури елімінації. Еліпс, зевгма, обрив речення. Позиційні фігури. Приєднувальні конструкції. Ізольовані речення. Пролепса, парантеза, анаколуф.

88. Стилістичний синтаксис англійської / німецької мови. Поняття виражального засобу і стилістичного прийому у синтаксисі. Типологія синтаксичних виражальних засобів і стилістичних прийомів. Стилістична фонографеміка: графічна організація тексту та графічні засоби стилістики; асонанс, алітерація, ономастопея.

89. Стилістична морфологія сучасної англійської / німецької мови. Стилістичний потенціал частин мови і службових слів. Стилістичний потенціал граматичних категорій. Стилістика тексту. Стилістичне використання текстових категорій. Композиційно-мовленнєві форми.

12. Синтаксис.

90. Предмет і основні поняття синтаксису. Структурний, логічний і семантичний підхід до вивчення речення. Синтаксичні одиниці. Методи синтаксичних досліджень. Модель і моделювання у синтаксисі. Валентний аналіз. Методика трансформаційного аналізу. Синтаксемний аналіз. Поняття пресупозиції. Засоби вираження синтаксичних значень і зв'язків.

91. Теорія словосполучення, співвідношення словосполучення з іншими синтаксичними одиницями. Принципи класифікації словосполучень: за характером зв'язку їх компонентів

(вільні й пов'язані словосполучення), з погляду морфологічної природи стрижневого слова (іменникові, дієслівні, прикметникові, прислівникові словосполучення), за обсягом і характером зв'язків (прості, складні, комбіновані), за ступенем їх участі у структурі речення (словосполучення першого, другого і третього ступеня).

92. Синтаксичні зв'язки. Типи синтаксичного зв'язку: предикативне відношення, сурядність, підрядність. Види сурядного зв'язку. Способи підрядного зв'язку у словосполученнях: узгодження, керування, прилягання. Теорія простого речення. Основні ознаки простого речення. Просте речення і його граматичні категорії. Класифікація речень.

93. Категорія модальності. Об'єктивна і суб'єктивна модальність і засоби її вираження. Лексико-граматичне поле модальності. Категорія стверджувальності / заперечності і система засобів її вираження. Категорія емотивності. Емоціональний аспект речення. Засоби вираження емотивності.

94. Категорія часу і способи її вираження. Співвідношення категорії часу з видовими значеннями. Лексико-граматичне поле темпоральності. Категорія особи. Система значень, які виражає категорія особи: означеність, неозначеність, узагальненість. Засоби вираження категорії особи у реченні. Безособові речення. Функції безособових речень.

95. Теорія членів речення, критерії і труднощі їх виокремлення. Головні члени речення. Ознаки та функції підмета. Присудок і його функції. Типи присудків. Другорядні члени речення.

96. Поняття семантичної структури речення. Співвідношення морфо-синтаксичних і семантичних моделей речення. Комунікативний (прагматичний, функціональний) аспект речення. Актуальне членування простого речення. Речення з особливими формами предикативних зв'язків. Речення із скороченою синтаксичною структурою. Односкладні речення.

97. Семантика й функції односкладних речень. Номінативні речення. Слова-речення. Неповні речення і їх типи. Ускладнені структури. Відокремлені члени речення, вставні слова, однорідні члени речення, звертання. Види відокремлених членів речення та способи їх вираження. Функції вставних членів речення.

98. Порядок слів у реченні. Характерні особливості порядку слів у реченні. Структурні, семантичні і комунікативні фактори, що зумовлюють порядок розташування елементів у реченні. Функції порядку слів. Використання й порушення рамкової конструкції.

99. Теорія складного речення. Сурядний і підрядний зв'язок між елементами речення. Складносурядне речення. Характерні риси складносурядного речення. Принципи моделювання складносурядного речення. Класифікація безсполучникових складних речень. Гіпотаксис і актуальне членування речення. Пряма й непряма мова. Невласне пряма мова та її стилістичні аспекти.

100. Складнопідрядне речення. Види підрядних речень на основі їх синтаксичної функції. Функціональне переосмислення підрядних речень. Види зв'язку між підрядними реченнями. Структурна, семантична і комунікативна зумовленість розташування елементів складнопідрядного речення. Безсполучникові складні речення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Загальне мовознавство.

1. *Бережняк В. М.* Загальне мовознавство: хрестоматія. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 361 с.
2. *Вусик Г. Л.* Загальне мовознавство (соціолінгвістичний аспект). Донецьк: Юго-Восток, 2008. 163 с.
3. *Зеленько А. С.* Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних вчень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови. 2. вид. Луганськ: Альма-матер, 2002. 283 с.
4. *Зеленько А. С.* Загальне мовознавство. К.: Знання, 2010. 380 с.
5. *Іванова Л. П.* Курс лекцій по общему языкознанию. К.: Освіта України, 2006. 312 с.

6. *Кочерган М.П.* Загальне мовознавство. 3-тє вид. К.: Академія, 2010. 234 с.
7. *Селіванова О.О.* Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006.
8. *Сунрун Л. В.* Загальне мовознавство. Практичні заняття, самостійна робота. К.: Знання, 2012. 335 с.
9. *Aitchison J.* Teach Yourself Linguistics. 6th ed. Chicago: Contemporary Books, 2008.
10. *Chomsky N.* Language and Mind. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2006. 209 p.
11. *Cutting J.* Pragmatics and Discourse: A resource book for students. Florence: Routledge, 2002.
12. *Encyclopedia of Language and Linguistics* / [eds. E. K. Brown; A. Anderson et al]. Boston: Elsevier, 2006.
13. *Ehrhardt C., Heringer H.J.* Pragmatik / Claus Ehrhardt, Hans Jürgen Heringer. Paderborn: Fink, 2011. 156 S.
14. *Fandrych C., Thurmair M.* Textsorten im Deutschen: linguistische Analysen aus sprachdidaktischer Sicht. Tübingen: Stauffenburg-Verl., 2011. 379 S.
15. *Finch G.* How to Study Linguistics. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 2003.
16. *Fromkin V., Rodman R., Hyams N.* An Introduction to Language. 9th ed. Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2011.
17. *Larson R.* Grammar as Science. Cambridge: The MIT Press, 2010.
18. *Yule G.* The Study of Language. 4th ed. Cambridge etc.: Cambridge University Press, 2010.

Теоретична фонетика.

1. *Авраменко Б. В.* Теоретична фонетика сучасної англійської мови. Одеса : Вид. Букаєв В.В., 2019. 93 с.
2. *Захарова Ю.М.* Інтонаційна організація сучасного англійського мовлення: навчальний посібник. К.: Вид-во НАСБУ, 2004.
3. *Калита А.А.* Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлення. К.: Видавничий центр КНЛУ, 2001.
4. *Козуб Л.С.* Fundamentals of English Pronunciation: навч. посібник з практичної фонетики англ. мови. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 144 с.
5. *Моспан Н.В., Гордієнко Н.В.* Комунікативна фонетика англійської мови = Communicative Phonetics of English: посіб. для викладачів і студентів філол. спец. ВНЗів. К. : Ленвіт, 2013. 119 с.
6. *Остапенко В.І.* Study Guide to English Phonetics and Phonology. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2012. 171 с.
7. *Паращук В.Ю.* Теоретична фонетика англійської мови: Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. Вінниця: Нова книга, 2009. 230 с.
8. *Петровська Н.М.* Статистичні характеристики фонемної структури англійського слова в текстах різних стилів : монографія. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 151 с.
9. *Стеріополо О.І.* Теоретичні засади фонетики німецької мови. Вінниця: Нова Книга, 2004. 320 с.
10. *Brinker K., Sager S.F.* Linguistische Gesprächsanalyse: eine Einführung. 5. Aufl. Berlin: Schmidt, 2010. 204 S.
11. *Brovchenko T. O., Korolova T.M.* English Phonetics: Contrastive Analysis of English and Ukrainian Pronunciation. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 2-е вид. 296 с.
12. *Crystal D.* The Cambridge Encyclopedia of the English Language. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 582 p.
13. *Phonetics of English: Phonostylistics and Rhetoric in Speech Communication* / М. П. Двор-

- жецька, Т. В. Макухіна, Л. М. Великова, Є. О. Снегір'ова. Вінниця: Нова Книга, 2005.
14. *Pompinio-Marschall B.* Einführung in die Phonetik. Berlin; New York: Walter de Gruyter, 2009. 339 S.
 15. *Roach P.* English Phonetics and Phonology. 5th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 244 p. Режим доступу: <https://mgu.edu.ua/docs/biblioteka/filolog/roach.pdf>
 16. *The Cambridge English Pronouncing Dictionary.* Originally compiled by Daniel Jones. 16th ed. Ed. by Peter Roach and James Hartman. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 559 p.
 17. *Wells J.* Longman Pronunciation Dictionary. 8th ed. Harlow: Longman, 2005. 900 p.

Теоретична грамати́ка.

1. *Бажановская Е.В., Юнина О.Е.* Основы теоретической грамматики английского языка. Луганск: Элтон-2, 2013. 88 с.
2. *Сусов И.П.* Лингвистическая прагматика. Вінниця: Нова книга, 2009. 200 с.
3. *Abraham W.* Deutsche Syntax im Sprachenvergleich: Grundlegung einer typologischen Syntax des Deutschen. 2. Ausg. Tübingen: Stauffenburg-Verl., 2005. 721 S.
4. *Busch A., Stenschke O.* Germanistische Linguistik: eine Einführung. Tübingen: Narr, 2007. 256 S.
5. *Duden.* Die Grammatik / Kunkel-Razum, Kathrin [Red.]; Eisenberg, Peter. 7. Ausg. Dudenverl., 2016. 456 S.
6. *Eisenberg P.* Grundriss der deutschen Grammatik. 4. Ausg. Stuttgart: Metzler, 2013. 272 S.
7. *Engel U.* Syntax der deutschen Gegenwartssprache. Ausgabe: 4., völlig neu bearb. Aufl. Berlin: E. Schmidt, 2009. 309 S.
8. *Eroms H.W.* Syntax der deutschen Sprache. Berlin & New York: W. de Gruyter, 2000. 510 S.
9. *Granzow-Emden M.* Deutsche Grammatik verstehen und unterrichten / Matthias Granzow- Emden. Tübingen : Narr, 2013. 310 S.
10. *Helbig G., Buscha J.* Deutsche Grammatik. 6. Aufl. Berlin: Langenscheidt, 2007. 1053 S.
11. *Helbig G., Buscha J.* Deutsche Grammatik: ein Handbuch für den Ausländerunterricht. 7. Aufl. Berlin: Langenscheidt, 2013. 654 S.
12. *Helbig G., Buscha J.* Leitfaden der deutschen Grammatik. Berlin: Langenscheidt, 2000. 304 S.
13. *Hentschel E., Weydt H.* Handbuch der deutschen Grammatik. 3. Aufl. Berlin/New York: de Gruyter, 2003.
14. *Heuer W., Flückiger M., Gallmann P.* Richtiges Deutsch: vollständige Grammatik und Rechtschreiblehre. 30. Aufl. Zürich: Verl. Neue Zürcher Zeitung, 2013. 614 S.
15. *Hoberg R., Hoberg U.* Deutsche Grammatik: [eine Sprachlehre für Beruf, Studium, Fortbildung und Alltag; das Grundwissen über den Aufbau der deutschen Sprache: Wortarten, Wortbildung und Satzbau]. 4. Aufl. Mannheim: Dudenverl., 2009. 451 S.
16. *Pahlow H.* Deutsche Grammatik – einfach, kompakt und übersichtlich. 1. Aufl. Leipzig: Engelsdorfer Verlag, 2010. 136 S.
17. *Volkova L.M.* Theoretical Grammar of English: Modern Approach. К.: Освіта України, 2010. 256 p.

Лексиколо́гія.

1. *Демська О.* Вступ до лексикографії. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.
2. *Раєвська Н. М.* Лексикологія англійської мови: Підручник. 5-е вид, випр. і доп. К.:

- Вища шк., 2001. 336 с.
3. *Селиванова Е.А.* Когнитивная ономазиология. К.: Изд-во Украинского Фитосоциологического центра, 2000. 248 с.
 4. *English Lexicology: Seminars /* Сост. И.Г. Аникеенко, Л.Ф. Бойцан. К.: Ленвит, 2006.
 5. *Jackson H., Amvela E. Zé.* Words, Meaning and Vocabulary. 2nd ed. London / New York : Continuum, 2007. 260 p.
 6. *Grabarek J.* Zur Geschichte der deutschen Sprache im 20. Jahrhundert. Frankfurt am M.: Lang-Ed., 2013. 359 S.
 7. *Schlaefer M.* Lexikologie und Lexikographie: eine Einführung am Beispiel deutscher Wörterbücher. 2. Aufl. Berlin: Schmidt, 2008. 199 S.
 8. *Stepanova M., Cernyseva I.* Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Moskva: Academia, 2003. 326 S.

Стилістика й інтерпретація тексту.

1. *Єфімов Л. П., Ясінецька О. А.* Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Навчально-методичний посібник. Вінниця: Нова книга, 2004.
2. *Кухаренко В.А.* Інтерпретація тексту. Одеса: Латстар, 2002. 346 с.
3. *Ляшенко Т.* Функціональна стилістика німецької мови: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 112 с.
4. *Bilut-Homplewicz Z.* Text und Stil. Frankfurt am Main: Lang, 2011. 571 S.
5. *Duden.* Das Stilwörterbuch / hrsg. von der Dudenredaktion. 9. Aufl. Mannheim: Dudenverl., 2010. 1087 S.
6. *Eroms H.W.* Stil und Stilistik: eine Einführung. Berlin: Schmidt, 2008. 255 S.
7. *Izotova N. P., Redka I. A.* Overcoming Challenges in Fiction: Навчально-методичний посібник з англійської мови для самостійної роботи. К.: Вид. центр КНЛУ, 2013.
8. *Kukharenskyi V. A.* A Book of Practice in Stylistics: A manual. Vinnytsia: Nova knyha, 2003.
9. *Moennighoff B.* Stilistik. Stuttgart: Reclam, 2009. 114 S.
10. *Sandig B.* Textstilistik des Deutschen. 2. Aufl. Berlin: de Gruyter, 2006. 584 S.
11. *Schneider W.* Deutsch für Kenner: die neue Stilkunde. 5. Aufl. München: Piper, 2009. 396 S.
12. *Steinfeld T.* Der Sprachverführer: die deutsche Sprache: was sie ist, was sie kann / Thomas Steinfeld. München : Hanser, 2010. 270 S.

Порівняльна типологія.

1. *Дубенко О. Ю.* Порівняльна стилістика англійської та української мов. 2-ге вид. Вінниця: Нова книга, 2011. 328 с.
2. *Корунець І.В.* Порівняльна типологія англійської та української мови. Вінниця: Нова книга, 2003. 460 с.
3. *Кочерган М.П.* Основи зіставного мовознавства. К.: Академвидав, 2006.
4. *Лалаян Н.С., Подвойська О.В.* Порівняльна граматики німецької та української мов. Вінниця: Нова книга, 2013. 224 с.
5. *Vogner S.* Geschichte der deutschen Sprache im Überblick. 3. Aufl. Veszprém: Univ.- Verl., 2007. 330 S.
6. *Dammel A., Kürschner S., Nübling D. (Hrsg.).* Kontrastive Germanistische Linguistik. Teil: 1 und 2. Hildesheim: Olms, 2010. 892 S.
7. *Fricke E.* Grammatik multimodal: wie Wörter und Gesten zusammenwirken. Berlin [u.a.]: de Gruyter, 2012. 296 S.
8. *Korunets I.V.* Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages. Вінниця: "Нова Книга", 2004. 460 с.

6. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Програму складено з урахуванням досягнень вітчизняного та зарубіжного літературознавства у вивченні теорії літератури. Програма складається з трьох розділів: I. Про сутність мистецтва і специфіку художньої літератури як виду мистецтва, II. Літературний твір. Основи теоретичної поетики, III. Закономірності історичного розвитку художньої літератури. Історична поетика.

РОЗДІЛ I

Про сутність мистецтва і специфіку художньої літератури як виду мистецтва

Загальне визначення мистецтва

Мистецтво як художня творчість, один з найважливіших елементів культури. «Практичні мистецтва» як «техне». Міф про Прометея, який навчив людей здатності до оволодіння «техне», здатності до культури. Есхіл, Платон, Аристотель та інші грецькі поети й філософи (софісти) про «техне». Пантеон Муз як втілення техне.

Поліфункціональність мистецтва Нового часу. Роль мистецтва в розумінні істини буття (з погляду сучасної герменевтики). Мова як фактор розуміння. Актуалізація гуманітарних наук і художньої літератури в XIX–XX ст. Актуалізація традиції.

Естетична функція мистецтва

Термін «естетика» (від гр. ейсетикос – почуттєвий, aïsthanesthai – сприймати через почуття). І. Франко про естетику як науку про чуття у найширшому значенні слова. Виникнення естетики в XVII–XVIII ст., в епоху раціоналізму. Потреба у відокремленості мистецтва від інших галузей пізнання. О. Баумгартен про дві форми пізнання і про *cognitio sensitiva* (чуттєве пізнання) в мистецтві. Зосередження на індивідуальному. О. Баумгартен про естетику як мистецтво «красиво мислити» (*pulchre cogitandi*), науку про прекрасне.

Прекрасне як головна категорія естетики Нового часу. Походження від грецького слова «саіоп» (краса), лат. *pulchrum*. Поняття прекрасного в епоху античності як порядку, співмірності, гармонії, рівноваги. Прекрасне в природі. Природа як космос, тобто порядок, всесвіт. Піфагорійський варіант у грецькому розумінні прекрасного. Вчення Піфагора про музику (гармонію) небесних сфер, зірок – *Musica Mundana* (зірки – втілення чистих математичних закономірностей і пропорцій). Піфагорійська теорія мистецтва музики. Відголоски піфагорійської думки в «Сонячних кларнетах» П. Тичини. І. Кант про прекрасне. Обґрунтування загального в прекрасному за допомогою судження смаку (естетичної здатності судження).

Естетичне поза межами прекрасного. Естетизація сили, моці, пристрасного пориву, енергії у XX ст. Ф. Ніцше про два типи мистецтва: традиційне, аполлонівське і діонісійське («Народження трагедії з духу музики»). Суб'єктивна грань естетичного – особливого роду емоцій, їхня безпосередність, споглядальність, безкорисливість.

Епістемологічна (пізнавальна) функція мистецтва

Антична теорія мімезису. Її ранні витоки у грецькій поезії і філософії (Гомер, Піфагор, Геракліт, Демокріт та ін.). Мімезис в оцінці Платона, його теорія сутності й функцій словесного мистецтва. Переосмислення Платоном поняття «техне»; поезія і «техне» (поезія понад «техне»). Джерело поезії – божественне натхнення, одержимість, безумство; поети-пророки. Платон про зміст і форму словесного твору: зміст епічного твору – міф (мітос). Міф як вимисел. Моралізаторська точка зору Платона на вимисел. Платон про форму поетичних творів: поділ поезії на три види.

Характеристика мімезису з філософських позицій Платона, в аспекті зв'язку поетичного мистецтва з реальністю. Критична оцінка мімезису як копіювання зовнішньої сторони явищ. «Третьюрядність» мистецтва: мистецтво як наслідування ідеї-ейдосу. Порівняння світу людини з печерою. Недосяжність для поета Прекрасного (як приналежності світу Ідей). Критерій оцінки мистецтва – не насолода, а правильність зображення, тобто відповідність образу ейдосу – прообразові. Етичний критерій в оцінці мистецтва (виховання громадянина). Приниження й звеличення мистецтва. Загальний активно-діяльний характер мімезису у Платона: не просте

копіювання речей, а вияв їхнього первісного образу-ейдоса.

Теорія мімезису в працях Аристотеля. Заперечення аргументів Платона проти мистецтва. Визнання універсального, загального, філософського характеру поезії на основі альтернативної теорії загальних понять. Мистецтво за Аристотелем як *poetice episteme* (знання і вміння виготовляти). Використання поняття «техне» для обґрунтування міметичних мистецтв як творчої діяльності, що має причинову зумовленість, власну норму й мету і спирається на певні загальні принципи майстерності. Мімезис – не копіювання, а створення особливої самотутньої дійсності. Мімезис як родова ознака поезії. Загальна теорія поетичного твору в «Поетиці» Аристотеля (Р. Інгарден). Аристотель про завдання поета. Поєднання ймовірного (ейкос) із необхідним. Теорія трагедії в «Поетиці» Аристотеля. Включення у сутнісне визначення трагедії її дії на глядача (катарсис). Критичний коментар Гадамера щодо неточного перекладу цього місця «Поетики». «Гелеос» і «фобос» – «форми екстазу, буття-поза-собою, що свідчать про владний чар того, що показується». Трагічне чуття як «вид утвердження, повернення до самого себе». Визначення Аристотелем частин трагедії, у яких здійснюється наслідування. Історичний підхід Аристотеля до поезії. Мімезис і мистецтво ХХ ст. (за Гадамером).

Продовження традицій грецької античності в естетиці еллінізму. Квінт Горацій Флакк. Міфологічна основа його класики («Гімни і міфи»). Деяке послаблення «скульптурності» порівняно з грецькою естетикою; перенесення акцентів із зорових на внутрішньо-чуттєві грані об'єкта. Спроба Горація осмислити особистісний, суб'єктивний аспект творчості в «Посланні до Пізонів» («Науці поезії»). Головна настанова Горація поетам: «*et prodesse volunt et delectare poetae*» («поети бажають і користь приносити, і втішати»). Краса твору – в ясності, рівновазі частин, у пропорціях і гармонії. Наскрізна думка трактату: внутрішня гармонія поетичної свідомості й поетичного твору. Природна оформленість і завершеність предмета, пластична цілість і конкретна тілесність буття як основні риси всієї античної класичної естетики.

Діонісій Ареопіт про діалектику наслідування і ненаслідування. Поняття *amimeton mimea*. Символізація як головний метод середньовічної культури. Мистецтво як символізування в епоху романтизму і символізму. Особливості символу. Походження цього поняття. Відмінність символу від алегорії, за Гадамером («Актуальність прекрасного»).

Міф і символ. Символ в аспекті гегелівського історизму. Поетична символіка. Співвідносність міфологічної і поетичної символіки (аналогічна і водночас суперечлива). Ідентичність образу і предмета як елементи гри в поетичному символі.

Загальне поняття про літературний образ як форму художнього творення.

Філософсько-теоретичне осмислення художнього образу в працях Платона і Аристотеля (мистецтво – мімезис – ейдос), його вичленування із синкретичної цілісності міфу. Спроба романтиків (Шеллінга) відродити універсалізм, синтетизм образу. Образ як духовно-чуттєва єдність (ідеї і образу) в естетиці Гегеля. Психологічні теорії образу (О. Потебня, І. Франко). Діяльність художньої уяви, фантазії у створенні образу. Художній вимисел на ранніх етапах становлення мистецтва. Першорядна роль творчого принципу в естетиці Ренесансу. Переосмислення мімезису як «поетичного вимислу». Ренесансні традиції в барокових поетиках професорів Києво-Могилянської академії. «Сад поетичний» Митрофана Довгалевського.

Поняття «правдоподібного вимислу», включення його у визначення поезії. Функція фантазії в літературі бароко, романтизму і реалізму. Поетична фантазія з позицій психоаналітичної теорії З. Фрейда («Поет і фантазування») і глибинної психології К. Г. Юнга («Психологія і поезія»). Антиобразні концепції в ХХ ст. (футуристи).

Предмет мистецтва та його мета

Неприпустимість кількісного підходу до проблеми предмету мистецтва (виділення якихось особливих явищ дійсності і т. ін.). Доаристотелівський наївний вимір предмету мистецтва: було – не було, подія або вимисел. Новий критерій Аристотеля: «одиничне – загальне». Загальне – те, що «з необхідності або ймовірності ... такому-то належить говорити або робити щось». Аристотель про предмети наслідування в трагедії: дії, почування, характери. Гегель про предмет поезії (те, що становить духовний інтерес, має духовно-ідеальний характер), про ідеал або ідею прекрасного в мистецтві.

Поняття «характеру» як предмета пізнання в мистецтві. Гегель про втілення «загальних субстанціональних сил» у «людській індивідуальності». Характер і тип. Розмивання поняття характеру в зарубіжній естетиці ХХ ст. «Дегуманізація мистецтва» (за Х. Ортегою-і-Гассетом). Література «потому свідомості», французький «новий роман».

Гуманістична концепція Гадамера про мистецтво (мистецький твір) як «прирошення буття» («Актуальність прекрасного»). Мистецтво та істина.

Про мету мистецтва. Єдність предмета і мети в мистецтві. Про те, що не є кінцевою метою мистецтва: а) просте набуття знань; б) наслідування; в) проста насолода. Критика цих визначень у працях Гегеля, Р. Інгардена та ін.

Аристотелівське розуміння мети трагічної дії в естетичному переживанні (задоволенні й катарсисі). Горацій про «dulce» (насолоду, втіху, забаву) та «utile» (користь) в поезії. Коментар Р. Веллека та О. Воррена («призначення мистецтва має бути визначено так, щоб враховувались обидва компоненти – «dulce» та «utile».

Мистецтво як особлива форма гри. Поняття гри (те, що має мету в самому собі). Гра в естетичній системі І. Канта: споглядання прекрасного збуджує гру вищих спроможностей пізнання – розуму й уяви.

Шиллер про красу як об'єкт ігрової сполуки: «людина ставиться серйозно лише до приємного, доброго, досконалого, красою ж вона тільки грає»; «людина грає тільки тоді, коли є людиною в повному значенні слова, і цілковитою людиною вона стає лише тоді, коли вона грає».

Гра як явище культури в тлумаченні Й. Гейзінги. Гра – вільна діяльність, що не має жодних матеріальних інтересів, відбувається за певними правилами в межах певного часу і простору. Напруженість гри, уникання повсякденності. Гра в священних діях. Гра і поезія. Народження поезії в грі. Форми поетичних змагань. Поетична мова як мова гри. Функція образного втілення в поезії. Персоніфікація як загальний habitus. Драма як гра.

Гра як спосіб буття самого твору мистецтва, з погляду Гадамера. Суперечка з Кантом і Шиллером. Суб'єкт гри – сама гра. Спосіб буття гри – саморепрезентація. Буття гри здійснюється не в свідомості чи в поведінці тих, що грають; навпаки, гра захоплює їх у свою сферу і передає їм свій дух. Репрезентація мистецтва передбачає спрямованість на когось, навіть якщо ніхто не слухає і не грає. Тільки при цій умові гра стає мистецтвом, «перетворюється в структуру і одразу й цілком стає іншим. Немає більше того, хто грає, є тільки те, що грається». Буття гри – «енергея», мета якої закладена в ній самій.

Мистецтво як самовираження митця. Види авторської емоційності (пафосу).

Творча особистість митця, його суб'єктивний погляд на світ, що визначає ідейно-сміслові особливості твору.

Поняття ідеї, концепції тощо в мистецтві. Естетична ідея у Канта. Кант про мистецтво як породження вільної творчості генія. Природне походження генія. Геній і талант. Натхнення, дух, Geist – передумова творчої геніальності.

Актуалізація творчої природи мистецтва у романтиків (Шеллінг та ін.). Пророча місія мистецтва.

Художня творчість і духовно-біографічний досвід автора. Біографічна школа в літературознавстві, її основні принципи («Літературно-критичні портрети» Сент-Бева).

Типи авторської емоційності (пафосу). Величне і героїчне, драматичне і трагічне, ідилічне. Сентиментальність, романтика, гумор, сатира, іронія.

Інші способи вираження авторської оцінки в літературному творі. Автор у тексті літературного твору (образ автора).

Імперсональні теорії мистецтва

Актуалізація ірраціонального та імперсонального начал в естетичних та філософських теоріях початку ХХ ст. Мистецтво і психоаналіз З. Фрейда, його основні принципи. Свідомість як сліпе знаряддя несвідомого. Пансексуалізм. Едіпів комплекс – енергетичне джерело творчості. Мистецтво як наркоз, сон серед білого дня («Поет і фантазування»). Критика фрейдизму в працях К.-Г. Юнга, Е. Фромма та ін.

Глибинна психологія К.-Г. Юнга. Поняття колективного несвідомого і архетипу. Міф і архетип. Структура творчого процесу (стаття «Про ставлення аналітичної психології до поетико-художньої творчості»). Прокоментувати: «Мистецька психологія колективна, а не особиста справа», «Не Гете робить Фауста, а душевна компонента Фауста робить Гете» (стаття «Психологія і поезія»). Вплив К.-Г. Юнга на сучасні міфопоетичні дослідження.

Поділ мистецтва на види

Розмежування видів мистецтва за матеріальними засобами образності. Мистецтва прості (односкладові) і синтетичні. Поділ односкладових мистецтв на просторові, часові, просторово-часові, а також на зображальні і незображальні. Історична мінливість співвідношень між різними видами мистецтва.

Лессінг про художньо-пізнавальні переваги поезії над живописом. Поезія як часове мистецтво. Літературоцентристські концепції у німецькій класичній філософії. Система мистецтв у Гегеля і Шеллінга. Інші класифікації мистецтв.

Зрушення у співвідношенні мистецтв у ХХ ст. (телецентристські концепції).

Проблема «лідерства» літератури серед інших видів мистецтва.

Художня література як мистецтво слова

Література як цілість (за Гегелем), що поєднує в собі на вищому ступені «крайнощі» пластичних мистецтв і музики.

Мова як універсальний засіб художнього зображення. Своєрідність зображувального начала в літературі. Література і живопис. Неречевість словесних картин. Апелювання не стільки до зору, скільки до уяви (за працями Лессінга, І. Франка, О. Білецького).

Своєрідність виражального начала в літературі. Література і музика. Здатність літератури передавати невиразиме (сугестія), занурюватись у глибини свідомості й підсвідомості тощо (за І. Франком, Б. Навроцьким).

О. Потебня про смислову насиченість, полісемізм (полісемантичність) поетичного слова. Інакомовлення як джерело поетичної образності.

Непевність, невизначеність (схематичність) словесного зображення (за Р. Інгарденом).

Мова як предмет художнього зображення. Монологи і діалоги як відтворення мислення, емоційного та інтелектуального спілкування.

Історична доля мови як предмета художнього зображення. Канонічність (однотипність) мови персонажів та оповідачів у традиційних жанрах давньої та середньовічної літератури. Багатоголосся літератури останніх століть. Неавторська (чужа) мова в творі (за М. Бахтінім). Простір і час у літературі.

РОЗДІЛ II.

Літературний твір. Основи теоретичної поетики

Форма і зміст літературного твору

Поняття літературного твору. Обґрунтування Гегелем концепції єдності форми і змісту в мистецтві. Рівні художньої форми літературного твору: предметно-композиційний, сюжетний і мовний. Стиль твору як сукупність елементів художньої форми.

Рівні художнього змісту: тематичний, проблемно-концептуальний, пафосний. Ідея твору як сукупність елементів художнього змісту. Ідея і тенденція. Ідея і смисл. Концепція цілості художнього твору. Два завдання наукового розгляду літературних творів: 1) аналіз формальних елементів твору та з'ясування їхньої функції; 2) інтерпретація змісту твору. Проблема інтерпретації. Інтерпретація літературного твору з позицій герменевтики.

Складові елементи літературного твору

Композиція твору. Предметний світ та його функція в творі. Художня деталь, подробиця. Художній мотив. Позафабульні елементи, портрет, пейзаж, інтер'єр. Суб'єктна точка зору. Монтаж.

Форми присутності людини в літературному творі: оповідач, ліричний герой, персонаж. Характер і тип. Персонаж (герой) і автор. Внутрішній світ персонажа – психологізм.

Сюжет та його функція. Сюжет і конфлікт.

Художня мова

Літературна і народна мова. Впорядкованість і нормативність літературної мови. Художня (поетична) мова. Її взаємодія з поетичною традицією і мовою спілкування. Відхилення від норми як специфічна властивість поетичної мови. Набуття самостійної значимості всіх сторін поетичної мовної діяльності. «Якщо в діяльності спілкування засоби вираження прагнуть автоматизуватись, то в поетичній мові прагнуть, навпаки, актуалізуватись» («Тези Празького лінгвістичного гуртка»).

Актуалізація фонетичних особливостей поетичної мови, ритму, рими (строфи). Поезія і проза. Актуалізація словника поезії. Лексико-фразеологічні й морфологічні засоби мови. Поетична актуалізація синтаксису. Порядок слів. Актуалізація поетичної семантики.

Екстраординарність (Гадамер) художньої мови. «Спрямованість на словесне вираження» як організуюча ознака поезії. Критика історико-літературного підходу до художньої мови. Стилїстика і стиль (Веллек, Воррен).

Літературний твір у тлумаченні англо-американської «нової критики»

Головна ідея англо-американської «нової критики» – вимога «онтологічної критики», яка переносить увагу з джерел літератури на буття самої літератури, з поета на поезію. Два основоположні принципи: принцип органічної форми твору та принцип літературної традиції. Органічна форма твору як наслідок внутрішньої цілісності й структурної взаємозалежності його елементів, яка зумовлюється об'єктивними законами мистецтва, а не авторською сваволею. Визначення традиції в праці Т.-С. Еліота «Традиція та індивідуальний талант». Аперсональна теорія мистецтва Т.-С. Еліота. Д.-К. Рейсом – один із лідерів американської «нової критики». Його метод аналізу типу структури твору. Структура і фактура. Створення поетичного твору як процес пристосування структури і фактури.

Літературний твір у тлумаченні феноменологічної школи

Основні принципи феноменологічної школи. Е. Гуссерль, засновник феноменологічної філософії, про інтенційність як конструювання об'єкта свідомістю. Ідея багат шаровості естетичного об'єкта. Повернення до самих «предметів» шляхом редукції, відкидання суспільних, історичних і культурних передумов.

Роман Інгарден як провідний представник феноменологічної школи в естетиці та літературознавстві. Дослідження інтенційних, тобто художніх творів у його працях «Про пізнавання літературного твору», «Двовимірність структури літературного твору», «Схематичність літературного твору», «Літературний твір та його конкретизація». Визначення літературного твору як суто інтенційного, джерелом існування якого є творчі акти свідомості автора, а фізичною підставою – текст.

Твір як єдине ціле (все, що можна з'ясувати про нього, втілюється в ньому самому, має свою цінність, автономне існування і побудовано за власними законами). Двовимірність структури літературного твору (багатофазовість і багат шаровість). Нетотожність літературного та естетичного твору. Твір як єдине ціле (все, що можна з'ясувати про нього, втілюється в ньому самому, має свою цінність, автономне існування і побудовано за власними законами).

Літературний твір – схематична формація, кістяк, який завдяки своїй семантичній потенційності трансформується в естетичний твір у процесі рецепції. Схематичність на різних рівнях твору. Конкретизація літературного твору, актуалізація різних його компонентів.

Літературний твір з погляду структуралізму

Виникнення, структуралізму в лінгвістиці (Женевська школа, Ф. де Соссюр та його учні). Поширення структуралізму в інших наукових сферах (структурна антропологія К. Леві-Стросса тощо). Власне літературознавчий структуралізм (Празька семіологічна школа, Бельгійська школа соціології літератури). Початок європейського структуралізму (Празький лінгвістичний гурток).

Концепція тотожності мови і свідомості в структуралізмі (світ структуровано за законами універсальної граматики). Теорія знаку Ф. де Соссюра (знак як результат співвідношення того, що означає (акустичний образ), і того, що означається (поняття));

нерозривність першого і другого). Теза про колективний характер мови. Поняття коду як сукупності правил, що забезпечує функціонування мови або якоїсь іншої знакової системи. Структура як модель, що відповідає трьом умовам: а) цілісності; б) трансформації та в) саморегулюванню.

Літературний твір з погляду структурної поетики (Цв. Годоров, «Поетика»). Об'єктом структурної поетики є не твір як такий, а властивості того особливого роду висловлювань, яким є літературний текст (*discours litteraire*). Розгляд твору як реалізації значно абстрактнішої властивості – літературності.

Структурна лінгвопоетика Романа Jakobson та його теорія поетичної мови. Розгляд поетики як складової частини лінгвістики (Р. Jakobson «Лінгвістика і поетика»). Крайнощі позитивістського підходу в структуралізмі (на матеріалі статті Р. Jakobson та К. Леві-Стросса «Коти» Шарля Бодлера).

Взаємодія структуралізму з семіотикою (Тартуські структурно-семіотичні збірники, праці Ю. Лотмана).

Орієнтація структуралізму на точні науки (відмова від есеїзму, використання статистичних методів тощо).

Постструктуралістські підходи до літературного твору.

Подолання структуралізму постструктуралізмом. Розуміння структури як фікції, яку вносить спостерігач. Значення літературного твору не суттєве. Перенесення акценту на означування тексту читачем. Заперечення цілості літературного твору. Протиставлення літературного твору (як здійснення авторського смислового завдання) – текстові. Текст – суто мовне явище, мета якого – дати ігрове задоволення читачеві. Письмо (процес створення тексту) як джерело задоволення. Заперечення авторського начала в тексті.

Постструктуралістські праці Р. Барта («Від твору – до тексту», «Задоволення від тексту», «Текстовий аналіз однієї новели Едгара По» та ін.). Перехід від семіології структури до семіології структурування, від аналізу статичного знаку та його твердого значення до аналізу динамічного процесу означування, від «фено-тексту» до «гено-тексту». Текст як «поле методологічних операцій». Поняття інтертекстуальності. «Основу тексту складає не його внутрішня, закрита структура, яка піддається вичерпному вивченню, а його вихід в інші тексти, інші коди, інші знаки». Зразок структурації, розкриття кодів смислу в праці Р. Барта «Аналіз однієї новели Едгара По».

Літературний твір в інтерпретації рецептивної естетики і поетики

Рецепція, тобто сприйняття літературних творів читачем або слухачем – головний предмет вивчення рецептивної естетики і поетики. Підхід до літературного твору як до результату комунікації між автором і читачем, як вибудовування читачем смислу твору. Відкидання феноменологічної та структуралістської концепції незалежності мистецтва від суспільно-історичного контексту. Розгляд літературного тексту як продукту історичної ситуації, залежного від позиції читача-інтерпретатора.

Ідея творчої ролі особистості в осягненні світу як вихідне трактування «буття літературного твору». Актуалізація поняття «інтенційності» як такої спрямованості свідомості на предмет, що дає змогу особі творити, а не просто пасивно сприймати навколишній світ. Горизонт очікування твору і горизонт очікування читача.

Констанська школа рецептивної естетики – Г. Р. Яусс, В. Ізер та ін. Завдання відродити розірвані зв'язки між історією та літературою. Розширення сфери естетичного освоєння життя, включення в неї «сублітератури» поряд із високими жанрами.

РОЗДІЛ III.

Закономірності історичного розвитку художньої літератури.

Історична поетика

Генеza літературної творчості

Зумовленість літератури позахудожніми факторами (відповідно суспільною психологією та ідеологією) – спільна ознака культурно-історичної та соціологічної шкіл у

літературознавстві, їх відмінні риси у трактуванні генези літературної творчості.

Роль І. Тена та його праць «Критичні дослідження», «Філософія мистецтва», «Історія англійської літератури» для становлення культурно-історичної школи. Розуміння художнього твору як фіксації «духу» народу в різні історичні моменти. Значення «раси» (вродженого національного темпераменту), «середовища» (природи, клімату, соціальних обставин), «моменту» (досягнутого рівня культури, традиції) для літературної творчості.

І. Франко про вивчення духовного життя певної епохи, її літературних уподобань та ідеалів як позитивну рису культурно-історичної школи («План викладачів історії літератури руської»).

Класовість літератури – основне поняття соціологічної школи. Відмінність у його трактуванні в 20-х роках ХХ століття і в наступні десятиліття. Перевага класового начала над загальнолюдським, усвідомлення письменника як учасника суспільної боротьби його епохи. В. Стус про еволюцію таланту П. Тичини, його трагедію в умовах тоталітарного режиму (праця «Феномен доби, або Сходження на Голгофу слави»).

Дослідження внутрішніх факторів літературного розвитку міфологічною школою (міф як необхідна умова мистецтва, його значення для фольклору та ранньої художньої словесності, міф як архетипна структура у сучасному літературному процесі); представниками біографічного методу (біографія та особистість письменника як визначальний момент творчості; О. Огоновський та його «Історія літератури руської» з погляду застосування цього методу); компаративістикою (взаємозв'язки і взаємодії національних літератур на основі їх порівняльно-історичного дослідження; компаративістичні студії М. Драгоманова, М. Дашкевича, І. Франка); формальною школою (акцент на прийомах художнього зображення, їх функціях у структурі творів; російська школа формалістів – В. Шкловський, В. Жирмунський, Б. Томашевський, Ю. Тинянов, Б. Ейхенбаум, Р. Якобсон, В. Пропп; формальні особливості стилів у праці Д. Чижевського «Історія української літератури» психологічною школою (твір як модель душі його творця, О. Потебня та ідеї психологічної школи у праці «Думка і мова»). Різноманітність і багатоманіття факторів художньої діяльності.

Історичне функціонування літератури. Роль літературної критики

Співвідношення літературної класики, масової літератури та белетристики в мистецтві слова. Поняття про елітарну літературу, його трактування представниками «Молодої музи», «Української хати», «Розстріляного Відродження», «Празької школи».

Проблема читача, звернення до неї українських літературознавців 20-х років ХХ ст. Досягнення сучасної рецептивної естетики (Г.-Р. Яусс, В. Ізер).

Інтерпретація художнього твору. Проблеми герменевтики. Літературна критика як важливий компонент функціонування літератури в її сучасності.

Літературні роди і жанри

Поділ літератури на роди. Історія їх вивчення. Поняття про жанр, різноманітність цього терміна.

Епос: генеза, родові ознаки. Система жанрів (епіпея, роман, повість, оповідання, новела, нарис, фейлетон, памфлет, легенда, притча, житіє, казка).

Лірика: генеза, родові ознаки. Проблеми класифікації ліричних творів, їх жанровий поділ (ліричний вірш, елегія, гімн, ода, послання, пісня, псалми).

Драма: генеза, родові ознаки. Жанри драматичного роду: трагедія, комедія, власне драма, водевіль, мелодрама, містерія.

Поняття про міжродові види. Ліро-епос (балада, дума, байка, поема).

Літературний процес

а) поняття літературного процесу як внутрішньо закономірного, безперервного, складного, іноді суперечливого літературного розвитку, його зумовленість культурно-історичним життям певної епохи;

б) стадіальність літературного розвитку: співвіднесеність етапів історії людства зі стадіями літературного процесу – архаїчна міфопоетика, давнина, середньовіччя, новий і новітній часи; проблеми їх вивчення; роль традицій і новацій;

- в) художні системи як міжнародні літературні спільності,;
- г) літературні напрями, течії: різне тлумачення цих понять; літературний напрям як спільність письменників певних суспільних та естетичних поглядів; літературна течія – письменницьке угруповання, яке часто виникає на основі близькості естетичних завдань, здекларованих у трактатах, маніфестах, лозунгах;
- г) літературні стилі як комплекси формально-художніх ознак; Д. Чижевський і його теорія стилів;
- д) національна специфіка літератури: ментальність народу як основний чинник, що визначає національну специфіку літератури; її вияв у духовному світі письменника, тематично-проблемних обшарах творчості, формально-стильових рисах; особливості історико-літературного процесу в національній літературі;
- е) міжнародні літературні зв'язки: засвоєння інонаціонального досвіду як фактор становлення оригінальних літератур окремих народів; постійна взаємодія літератур, літературні впливи, запозичення, аналогії й типологічні збіги.

Рекомендована література

Основна

1. Античні поетики : збірка / упоряд. М. Борецький, В. Зварич. Київ : Грамота, 2007. 168 с.
2. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доп. Львів : Літопис, 2001. 832 с.
3. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія : підручник / пер. з англ. О. Погинайко. Київ : Смолоскип, 2008. 360 с.
4. Безпечний І. Теорія літератури. Київ : Смолоскип, 2009. 388 с.
5. Білоус П. Теорія літератури : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 325 с.
6. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : підручник для студ. вищих навч. закл. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 430 с.
7. Галич О. Історія літературознавства. Ч. II: Українське літературознавство. Луганськ : Резніков В. С., 2006. 159 с.
8. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Вид. 4-те, стер. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
9. Гендерні студії в літературознавстві : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / за ред. В. Погребної. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2008. 222 с.
10. Герменевтика і проблеми літературознавчої інтерпретації / за ред. Р. Гром'яка. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. 286 с.
11. Горболіс Л. Теорія літератури і методологічний дискурс : навч. посіб. для студентів-філологів : у 2 ч. Суми : ВВП "Мрія-1", 2014. 205 с.
12. Грицик Л. Українська компаративістика: концептуальні проєкції. Донецьк : Юго-Восток, 2010. 298 с.
13. Зарва В. Теорія літератури : навч. посіб. Бердянськ : БДПУ, 2019. 168 с.
14. Іванишин В. Теорія літератури : курс лекцій. Дрогобич : РВВ Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка, 2010. 471 с.
15. Іванишин П. Українське літературознавство постколоніального періоду. Київ : Академія, 2014. 190 с.
16. Ковалів Ю. Літературна герменевтика. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2008. 240 с.
17. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
18. Кшевецький В. Порівняльне літературознавство : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2012. 139 с.
19. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.

20. Літературознавство : словник основних понять / пер. з нім. Тернопіль : Богдан, 2008. 279 с.
21. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. Ковалів. Київ : ВЦ “Академія”, 2007. Т. 1. 608 с. Т. 2. 624 с.
22. Літературознавча компаративістика : навч. посіб. / упоряд. Р. Гром’як, І. Папуша. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. 343 с.
23. Літературознавчий словник-довідник / Р. Гром’як, Ю. Ковалів та ін. Київ : ВЦ “Академія”, 2007. 752 с.
24. Мітосек З. Теорії літературних досліджень / пер. з пол. В. Гуменюк. Сімферополь : Таврія, 2005. 408 с.
25. Наєнко М. Історія українського літературознавства : підручник. Київ : ВЦ “Академія”, 2001. 365 с.
26. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика : статті-розвідки. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. 348 с.
27. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури. Харків : Акта, 2007. 426 с.
28. Нич Р. Світ тексту: постструктуралізм і літературознавство / пер. з пол. О. Галети. Львів : Літопис, 2007. 316 с.
29. Ніколова О., Васирина О. Теорія літератури : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Запоріжжя : Запоріж. нац. ун-т, 2012. 229 с.
30. Павличко С. Теорія літератури / упоряд. В. Агеєва, Б. Кравченко. Вид. 2-ге. Київ : Основи, 2009. 679 с.
31. Папуша І. Modus ponens. Нариси з наратології. Тернопіль : Крок, 2013. 257 с.
32. Пашенко М. Теорія літератури : навч.-метод. посіб. Одеса : Астропринт, 2019. 92 с.
33. Повторєва С. Структурний підхід – структуралізм – постструктуралізм (еволюція методології та її поширення у гуманітарних студіях). Львів : Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2010. 336 с.
34. Скорина Л. Література та літературознавство української діаспори : курс лекцій. 2-ге вид. Черкаси : Брама-Україна, 2005. 384 с.
35. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи : антологія / ред. Д. Наливайко. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2009. 488 с.
36. Сучасні літературознавчі школи в Україні : прогр. спецкурсу / уклад.: А. Бойчук, О. Червінська. Чернівці : Рута, 2012. 55 с.
37. Теорія літератури : прогр., контрольні питання, л-ра до курсу / уклад. О. Червінська, А. Сажина. Чернівці : Рута, 2008. 48 с.
38. Теорія літератури в Польщі : антологія текстів: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. / пер. з пол. С. Яковенко; упоряд. Б. Бакула; заг. ред. В. Моренець. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 531 с.
39. Тичініна А. Сучасні методологічні практики : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2018. 160 с.
40. Фізер І. Американське літературознавство : історико-критичний нарис. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. 108 с.
41. Червінська О. Рецептивна поетика. Історико-методологічні та теоретичні засади : навч. посібник. Чернівці : Рута, 2001. 56 с.
42. Яус Г. Р. Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика / з нім. пер.: Р. Свято і П. Тарашук. Київ : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2011. 622 с.

Додаткова

1. Александрова Г. Помежів’я (українське порівняльне літературознавство кінця ХІХ – першої третини ХХ століття). Київ : ВПЦ Київ. ун-т, 2009. 415 с.
2. Антологія феміністичної філософії / пер. з англ. Б. Єгідис ; наук. ред. пер. О. Івашенко. Київ : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2006. 800 с.
3. Барт Р. Фрагменти мови закоханого. Львів : Незалежний культурологічний журнал “Ї”, 2006. 283 с.

4. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. Київ : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. 230 с.
5. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ : Грані-Т, 2013. 546 с.
6. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. Київ : Юніверс, 2001. 288 с.
7. Дерріда Ж. Письмо та відмінність. Київ : Основи, 2004. 602 с.
8. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поетика. Дрогобич : Відродження, 2008. 488 с.
9. Еко У. Роль читача: дослідження з семіотики текстів / пер. з англ. М. Гірняк. Львів : Літопис, 2004. 383 с.
10. Зборовська Н. Психоданаліз і літературознавство : посібник. Київ : Академвидав, 2003. 392 с.
11. Квіт С. Герменевтика стилю. Київ : ВД "Києво-Могилянська академія", 2011. 144 с.
12. Костенко Н. Українське віршування ХХ століття : навч. посібник. Київ : ВПЦ "Київський ун-т", 2006. 287 с.
13. Крістева Ю. Полілог / пер. з фр. П. Таращука. Київ : Юніверс, 2005. 480 с.
14. Лановик З. Hermeneutica Sacra. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. 587 с.
15. Лановик М. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. 470 с.
16. Матвієнко С. Дискурс формалізму: український контекст. Львів : Літопис ; Центр гуманітарних досліджень Львівського нац. ун-ту, 2004. 142 с.
17. Полянська В. Естетика російського формалізму. Миколаїв : Шамрай П. М., 2008. 262 с.
18. Саїд Е. Культура й імперіалізм. Київ : Критика, 2007. 608 с.
19. Саїд Е. Орієнталізм. Київ : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. 511 с.
20. Традиційні сюжети та образи : колективна монографія / А. Волков, В. Курилик, О. Бойченко, П. Рихло, Ю. Попов. Чернівці : Місто, 2004. 445 с.
21. Фройд З. Вступ до психоаналізу / пер. з нім. П. Таращука. Харків : Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2015. 478 с.
22. Фуко М. Археологія знання / пер. з фр. В. Шовкун. Київ : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. 326 с.
23. Червінська О. Аргументи форми. Чернівці : Рута, 2015. 383 с.
24. Червінська О., Зварич І., Сажина А. Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту : теоретико-методологічний погляд на сучасну практику словесної культури. Чернівці : Книги-XXI, 2009. 284 с.
25. Шевельов Ю. Вибрані праці : у 2 кн. Кн. 2 : Літературознавство / упоряд. І. Дзюба. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 1152 с.
26. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме / з нім. пер. К. Котюк. Львів : Астролябія, 2013. 587 с.

7. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Проблема періодизації історії української літератури. Нова академічна «Історія української літератури» у 12-ти томах. Періодизація давньої української літератури. Стан і проблеми вивчення давньої української літератури. Давня українська література доби раннього та зрілого Середньовіччя. Перекладна та оригінальна література. Початки українського літописання. "Повість временних літ". Київський літопис. "Слово о полку Ігоревім" – видатна пам'ятка давньої української та світової літератури. Українська література пізнього Середньовіччя. Галицько-Волинський літопис. «Києво-Печерський патерик» – «золота книга українського письменного люду» (М. Грушевський). Творчість українських поетів латинською мовою. Українська література Відродження та раннього Бароко. Полемічна література, причини її виникнення та основні етапи розвитку. Початки українського книжного віршування. Українська література зрілого Бароко. Розвиток поезії та шкільної драми. Козацькі літописи: зміст, історичні постаті, значення. Українська література пізнього Бароко. Розвиток поезії. Зародження й розвиток української інтермедії та вертепної драми (XVII–XVIII ст.). Розвиток української літописно-повістєвої прози у другій половині XVIII ст. "Історія Русів". Феофан Прокопович як поет і драматург. Лірика XVIII ст. Іван Мазепа як поет. Філософські погляди Григорія Сковороди, новаторський характер його поезії. Художня своєрідність байок і притч Григорія Сковороди.

Суспільно-політичні та історико-культурні передумови розвитку української літератури першої половини XIX ст. Поняття «Нова українська література» та періодизація цього етапу української літератури. Літературні журнали та альманахи I половини XIX століття. Суть просвітительського реалізму як творчого методу. «Енеїда» Івана Котляревського та її значення в історії української літератури. Художня своєрідність драми Івана Котляревського «Наталка Полтавка». Основні тенденції розвитку байки в українській літературі першої половини XIX ст. Петро Гулак-Артемівський як байкар-класик нової української літератури. Український сентименталізм. Своєрідність сентиментально-реалістичної прози Григорія Квітки-Основ'яненка. Драматургія Григорія Квітки-Основ'яненка. Романтизм як естетична проблема. Український літературний романтизм. Основні осередки романтичного руху. Тематично-стильові течії українського романтизму. Українська романтична поезія першої половини XIX ст., її жанрово-стильові течії. Жанрові особливості романтичної поезії першої половини XIX ст. Своєрідність творчості найвидатніших поетів-романтиків. Кирило-Мефодіївське товариство, „Книги буття українського народу”. Культурно-літературне відродження в Західній Україні. Діяльність та творчість гуртка „Руська трійця”, їх альманах „Русалка Дністровва”. Українська романтична проза. Українська романтична драма першої половини XIX ст. Пантелеймон Куліш та його місце в літературному процесі першої половини XIX ст. (поезія, видавнича діяльність). Взаємопроникнення реалістичної та романтичної художніх систем в романі Пантелеймона Куліша «Чорна рада», питання історичної та художньої правди у творі, проблематика, основний конфлікт. Своєрідність прози Є. Гребінки. Життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка. Періодизація його творчості. Перший «Кобзар» Тараса Шевченка і його оцінка тодішньою літературною критикою. Рання творчість Тараса Шевченка: проблематика, жанрова своєрідність. Історична тема в ранній творчості Тараса Шевченка. Творчість Тараса Шевченка періоду «трьох літ» як результат еволюції суспільно-політичних та філософсько-естетичних поглядів поета. Поєми Т. Шевченка «Сон» і «Кавказ»: проблематика, жанрова своєрідність. Поєма-містерія Т. Шевченка «Великий льох». Проблеми

виховання нації в посланні «І мертвим, і живим...». Життя і творчість Тараса Шевченка періоду заслання. Цикл «В казематі». Життя і творчість Тараса Шевченка 1857 – 1861 рр. Поеми Т. Г. Шевченка про жіночу долю. Автобіографізм повістей Тараса Шевченка. Вияв естетичних принципів Тараса Шевченка в триптиху «Доля», «Муза», «Слава». Щоденник («Журнал») Тараса Шевченка як джерело відомостей про життя й оточення поета. Значення творчості Тараса Шевченка в історії української та світової літератури. Досягнення вітчизняного шевченкознавства. Журнал «Основа» і розвиток української літератури середини ХІХ ст. Роман Анатолія Свидницького «Люборацькі». Своєрідність прози Олекси Стороженка.

Розвиток поезії 50-60-х рр. ХІХ ст. І. Франко про епігонів творчості Т. Шевченка. Літературна дискусія 70-90-х рр. ХІХ ст. Роль М. Драгоманова та Б. Грінченка у розвитку літературної критики цього часу. Мотиви й образи поезії Ю. Федьковича. Особливості прози Ю. Федьковича, проблематика, характери. Мотиви творчості Сидора Воробкевича. Проблематика «малої прози» Марка Вовчка. Своєрідність композиції, образи-характери повісті Марка Вовчка «Інститутка». Жанрове розмаїття поезії Л. Глібова. Ідейно-художня своєрідність, новаторство поезії С. Руданського. Новаторський характер поезії 70–90-х рр. ХІХ ст. Поезія М. Старицького. Жанрово-тематичне багатство поезії Б. Грінченка. Мотиви й образи поезії П. Грабовського. Новаторський характер прози 70–90-х рр. Проблематика «малої прози» І. Нечуя-Левицького. Проблематика повістей І. Нечуя-Левицького «Микола Джеря» та «Кайдашева сім'я». Проблема денационалізації в трактуванні І. Нечуя-Левицького. Історична й художня правда в романах І. Нечуя-Левицького «Князь Єремія Вишневецький» та «Гетьман Іван Виговський». Проблематика малої прози Панаса Мирного. Проблематика та образи-персонажі повістей Панаса Мирного «Голодна воля» та «Лихо давнє й сьогочасне». Проблематика та образи-персонажі роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Проблематика та образи-персонажі роману Панаса Мирного «Повія». Розвиток прози на західноукраїнських землях у 70–90-х рр. ХІХ ст. Проблематика творчості М. Павлика та Н. Кобринської. Новаторський характер драматургії 70–90-х рр. ХІХ ст. Родина Тобілевичів і розвиток українського театру. Жанрово-тематичне багатство драматургії М. Старицького. Джерела драматургії М. Кропивницького. Жанри, проблематика. Жанрово-тематичне розмаїття драматургії І. Карпенка-Карого. Життєво-творчий шлях І. Франка. Визначна роль письменника в літературному процесі, в критиці та літературознавстві. Мотиви й образи збірки І. Франка «З вершин і низин», як етапного явища в українській літературі. Прочитати напам'ять один з віршів. Мотиви й образи збірок І. Франка „Зів'яле листя” та «Із днів журби». Проблематика, мотиви й образи поетичних збірок І. Франка «Мій ізмарagd», та «Semper tūro». Проблематика та характери „Бориславських оповідань І. Франка. Проблематика сатиричних оповідань І. Франка. Мотиви й образи оповідань І. Франка з життя дітей. Новаторський характер повісті І. Франка „Борислав сміється”. Художня трансформація біблійного сюжету в поемі І. Франка „Мойсей”. Проблематика поеми І. Франка «Іван Вишенський» та її роль у розвитку української історико-біографічної літератури.

Модернізм як синкретичне явище в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ століть. «Молода муза» та творчість її представників контексті розвитку української літератури початку ХХ ст. (Василь Пачовський, Петро Карманський, Остап Луцький, Михайло Яцків, Степан Чарнецький та ін.). Основні мотиви лірики Лесі Українки. Ліро-епічні поеми Лесі Українки. Тематика і проблематика драматургії Лесі Українки («Одержима», «Вавілонський полон», «На руїнах», «Кассандра», «В катакомбах», «У пущі», «Камінний господар», «Бояриня», «Лісова пісня» та ін.). Лірична та гумористично-сатирична поезія Володимира Самійленка. Поетична творчість Миколи Вороного. Поезія Олександра Олеся.

Тематичне й жанрове багатство української прози кінця XIX – поч. XX ст. Поетична творчість Богдана Лепкого. Жанрово-тематичне багатство прози Богдана Лепкого. Творчість Михайла Коцюбинського: періодизація, стильові особливості, тематика, проблематика, характери. Життєво-творчий шлях Ольги Кобилянської. Мала проза письменниці. Повістева творчість Ольги Кобилянської: тематика, проблематика, образи-персонажі. Роман Ольги Кобилянської «Апостол черні». Поетична творчість Агатангела Кримського. Роман «Андрій Лаговський» у контексті розвитку української прози кінця XIX – початку XX ст. Василь Стефаник – майстер психологічної новели. Творчість Леся Мартовича. Жанри, проблеми, образи-характери. Життєво-творчий шлях Марка Черемшини. Творчість Осипа Маковея. Проза Степана Васильченка і Архипа Тесленка: тематика, проблематика, образи-персонажі. Новаторський характер прози і драматургії Володимира Винниченка. Творчість Гната Хоткевича.

Літературно-мистецькі організації на Україні 20–30-х рр. Розмаїття стильових течій в українській літературі 20 – поч. 30-х років і літературна дискусія 1925–1928 рр. Творчість Павла Тичини. Ідейно-стильові особливості, проблематика. Лірика і поеми В. Сосюри. Значення поеми «Мазепа». Проблематика і художня своєрідність прози М. Хвильового. Творчість Остапа Вишні й становлення сатири й гумору. Жанри, образи-характери. Творчість М. Йогансена, Г. Косинки. Проблематика прози В. Підмогильного, В. Барки. Проблематика творчості І. Багряного («Сад Гетсиманський», «Тигролови»). Повість У. Самчука «Марія». Проблематика, образи-характери. Драматургія М. Куліша: жанри, проблеми. Своєрідність поезії М. Зерова, М. Драй-Хмари, Є. Плужника, В. Свідзінського. Історичні умови розвитку літератури 30–50-х років та її загальна характеристика. Олександр Довженко – творець жанру кіноповісті. Проблематика, галерея образів кіноповісті О. Довженка «Україна в огні». Розвиток сатирично-гумористичної літератури воєнної і повоєнної доби. Головні тенденції розвитку прози 1935–1959 років. Основні тенденції поезії 1935–1959 років. Життєва основа романістики М. Стельмаха. М. Бажан – майстер епічної поезії. Лірика і ліричний епос М. Рильського. П. Тичина, М. Рильський, М. Бажан, М. Зеров – перекладачі й дослідники літературного процесу. Драматургія 1935–1959 рр. Здобутки й втрати. Творчість І. Кочерги. Поетична творчість «вісниківців» («пражан»). Публіцистика Олени Теліги та Олега Ольжича. Синтез реалізму та романтизму в творчості Ю. Яновського. Творчість А. Малишка. Проблематика творчості О. Гончара. Історичні романи П. Загребельного: проблематика, характери, значення. Творчість П. Панча. Значення мемуарів Ю. Смолича для висвітлення літературного процесу XX століття. Тема війни в українській прозі 40–50-х років. Особливості літературного процесу в Україні кінця 50 – поч. 60-х років. Суспільно-історичні умови розвитку літератури в Україні кінця 50-х – початку 60-х рр. XX ст.

Українська література в умовах соціального й духовного застою кінця 60-х – початку 80-х років XX ст. Соціально-політичні умови розвитку суспільства і літератури 80-90-х років XX ст. Повернення імен і творів несправедливо репресованих письменників. Публіцистична та філософська лірика 60-90-х рр. Українська ліро-епічна поема 60-90-х років XX ст. Розвиток жанрів – великої прози в українській літературі 60-90-х рр. XX ст. Українські майстри художнього перекладу (60-90-ті рр. XX ст.). Творчість Василя Земляка в контексті розвитку української прози XX ст. Проза Павла Загребельного: тематика, проблематика, образи-персонажі. Проза Юрія Мушкетика: тематика, проблематика, образи-персонажі. Новелістика та повісті Григора Тютюнника. Творчість Євгена Гуцала. Проза Ірини Вільде. Проза Романа Іванчука: тематика, проблематика, образи-персонажі. Новаторство прози Володимира Дрозда. Творчість Валерія Шевчука в контексті розвитку української прози другої половини XX – початку XXI ст. Творчість Дмитра Павличка. Творчість Ліни Костенко. Творчість поетів

Київської (Лаврської) школи в контексті розвитку української поезії другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (Віктор Кордун, Микола Воробйов, Михайло Григорів та ін.). Творчість Ігоря Калинця. Духовно-інтелектуальний вимір у творчості поетів Нью-Йоркської групи (Богдан Бойчук, Богдан Рубчак, Юрій Тарнавський та ін.). Творчість поетів-шістдесятників (Іван Світличний, Іван Драч, Микола Вінграновський, Василь Симоненко, Ліна Костенко, Ірина Жиленко та ін.). Творчість Василя Стуса. Поетична творчість Тараса Мельничука. Творчість поетів-«вісімдесятників» Василя Герасим'юка Ігоря Римарука, Івана Малковича та ін. Проза Юрія Андруховича. Роль і місце літературної критики в сучасному літературному процесі. Проза, есеїстика та публіцистика Оксани Забужко. Проблеми фемінізму в сучасній українській літературі (на матеріалі художніх творів і наукових досліджень). Літературознавча спадщина Соломії Павличко та її місце в сучасному літературному процесі. Пошуки української драматургії в ХХ столітті. Проблеми розвитку жанру та його сучасні перспективи. Постколоніальна критика в сучасному українському літературознавстві.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна.

1. Агеєва В. Жіночий простір. Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ: Факт, 2003. 320 с.
2. Антофійчук В. Нова українська література. Кінець XVIII – перші десятиріччя XIX століття. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 600 с.
3. Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція. Київ: Академвидав, 2004. 368 с.
4. Білоус П. В. Історія української літератури XI – XVIII ст. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
5. Білоус П. В. Українська література XI – XVIII ст.: Навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 360 с.
6. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини XIX століття. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2001. 320 с.
7. Возняк М. Історія української літератури. Упоряд., передм. М. Гнатюка. 2-ге вид., випр. Львів: Світ, 2012. 872 с.
8. Галета О. Від Антології до Онтології: антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця XIX – початку ХХІ століття: Монографія. Київ: Смолоскип, 2015. 640 с.
9. Грабович Г. До історії української літератури: Дослідження, есеї, полеміка. Київ: Критика, 2003. 632 с.
10. Гундорова Тамара. Проявлення Слова. Дискурс ранняго українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів: Літопис, 1997. 300 с.
11. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 902 С.
12. Задорожна Л. Історія української літератури кінця XVIII – 60-х рр. XIX ст. Київ: Київський університет, 2008. 480 с.
13. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: Академвидав, 2006. 504 с.
14. Зборовська Н.В. Психоаналіз і літературознавство. Київ: Академвидав, 2003. 392 с.
15. Зеров М. Українське письменство XIX ст. Від Куліша до Винниченка (Нариси з українського новітнього письменства): статті. Дрогобич: Відродження, 2007. 566 с.
16. Історія української літератури XIX ст. У 3-х кн. Київ: Либідь, 1997.

17. Історія української літератури ХІХ століття (70-90 роки): У 2-х кн. За ред. О. Д. Гнідан. К.: Вища школа, 2002.
18. Історія української літератури : у 12 т. Т. 1–4, 7. К.: Наук. думка, 2013–2020.
19. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. За ред. акад. М. Г. Жулинського. К.: Либідь, 2005.
20. Ковалець Л. М. Історія української літератури першої половини ХІХ століття: конспект лекцій. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. 100 с.
21. Ковалів Ю. Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХІ ст. : підручник : У 10 т. Київ : ВЦ „Академія”, 2013 – 2021. – Т. 1 – 8.
22. Кузнецов Юрій. Імпресіонізм в українській прозі кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Проблеми естетики і поетики. Київ: Зодіак-ЕКО, 1995. 304 с.
23. Марко В.П. Аналіз художнього твору. К.: Академвидав, 2013. 280 с.
24. Марочко В. Зачарований Десною. Історичний портрет Олександра Довженка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 285 с.
25. Моклиця М.В. Модернізм в українській літературі ХХ століття : Навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с.
26. Моклиця М.В. Модернізм як структура: філософія, психологія, поетика. Луцьк: Руд.-вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. 391 с.
27. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст.: Україна і Польща. Київ : Основи, 2002. 327 с.
28. Наєнко М. Українське літературознавство. Школи. Напрями. Тенденції. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 320 с.
29. Наєнко М.К. Історія українського літературознавства і критики. Київ: Академвидав, 2010. 520 с.
30. Обертас О. Український самвидав: Літературна критика та публіцистика (60-ті – початок 70-х років): Монографія. К.: Смолоскип, 2010. 300 с.
31. Павличко С. Теорія літератури. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 680 с.
32. Павлишин М. Постколоніальна критика і теорія. *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття*. Львів: Літопис, 1996. С. 531 – 534.
33. Патетичний фрегат: Роман Юрія Яновського «Майстер корабля» як літературна містифікація. Упоряд. В. Панченко. Київ: Факт, 2002. 344 с.
34. Піхманець Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини і Леся Мартовича : Монографія. Київ : Темпора, 2012. 580 с.
35. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. 392 с.
36. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: Профілі на тлі покоління (Історико-літературний та поетикальний аспекти). Київ: Смолоскип, 2010 632 с.
37. Чижевський Д. Історія української літератури. Київ : ВЦ „Академія”, 2008. 568 с.
38. Чижевський Д. Українське літературне бароко. Київ: Обереги, 2003. 576 с.
39. Шевченківська енциклопедія: У 6 т. Т. 1 – Т. 6. Київ : НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2012 – 2015.
40. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література ХVІ – ХVІІІ століть: У 2 кн. Книга перша: Ренесанс. Раннє бароко. Київ: Либідь, 2004. 400 с.; Книга друга: Розвинене бароко. Пізнє бароко. Київ : Либідь, 2005. 728 с.
41. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби. Київ: Факт, 2004. 496 с.
42. Шумило Н. Під знаком національної самобутності: Українська художня проза і

літературна критика кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Київ: Задруга, 2003. 354 с.

Додаткова.

1. Агєєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лєсі Українки в постмодерній інтерпретації. Київ: Либідь, 2001. 264 с.
2. Агєєва В. Візерунок на камені. Микола Бажан. Життєпис (не)радянського поета. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 496 с.
3. Агєєва В. Мистецтво рівноваги. Максим Рильський на тлі епохи. Київ: Книга, 2012. 392 с.
4. Брюховецький В. Ліна Костенко: Нарис творчості. Київ: Дніпро, 1990. 262 с.
5. Голомб Л. Із спостережень над українською поезією ХІХ-ХХ століть: зб. статей. – Ужгород: Гражда, 2005. 380 с.
6. Голубєва З. Іван Кочерга: Літ. портрет. Київ: Дніпро, 1981. 190 с.
7. Гончар О. Чим живемо: На шляхах до українського Відродження. Київ: Рад. письменник, 1991. 382 с.
8. Грабович Г. Тексти і маски. Київ: Критика, 2005. 312 с.
9. Грицак Ярослав. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ – ХХ століття. Київ: Yakaboo publishing, 2019. 654 с.
10. Гундорова Т. *Femina Melancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ: Критика, 2002. 272 с.
11. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 2005. 263 с.
12. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с.
13. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. Київ: Критика, 2006. 352 с.
14. Денисюк І. Новаторство Франка-прозаїка. *Іван Франко: дух, наука, думка, воля: мат-ли Міжнар. наук. конгресу, присвяченого 150-річчю І. Франка*. Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. Т. 1. С. 138 – 152.
15. Дзюба І. З криниці літ: У 3 томах. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
16. Єременко О. Літературний образ у силовому полі синкретизму (на матеріалі української прози другої половини ХІХ – початку ХХ ст.). Київ: Євшан-зілля, 2008. 320 с.
17. Забужко О. *Notre Dame d'Ukraine*: Українка в конфлікті міфологій. Київ: Факт, 2007. 640 с.
18. Ільницький М. Дмитро Павличко: Нарис творчості. Київ: Дніпро, 1985. 189 с.
19. Ільницький М. Іван Драч: Літературно-критичний нарис. Київ : Рад. письменник, 1986. 221 с.
20. Ільницький М. На перехрестях віку: У 3 кн. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. Т. 1-3.
21. Ільницький М. Читаючи, перечитуючи... Літературознавчі статті, портрети, роздуми. Тернопіль : Богдан, 2019. 320 с.
22. Ковалець Л. Юрій Федькович. Історія розвитку творчої індивідуальності письменника. Київ: Академія, 2011. 440 с.
23. Коцюбинська Михайлина. Мої обрії: В 2 томах. Київ: Дух і літера, 2004.
24. Никоненко П. Буковинський жайвір. Видання друге з доповненнями і змінами. Чернівці-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 238 с.
25. Павличко С. Націоналізм. Сексуальність. Орієнталізм. Складний світ Агатангела

- Кримського. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 400 с.
26. Павличко С. Чи потрібна українському літературознавству феміністична школа? *Павличко С. Фемінізм*. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 19- 27.
 27. Павлишин М. Ольга Кобилянська: Прочитання. Харків : Акта, 2008. 357 с.
 28. Павлишин М. Козаки в Ямайці: постколоніальні риси в сучасній українській культурі. *Павлишин М. Канон та іконостас*. К.: Час, 1997. С. 223-236.
 29. Погрібний А. Літературні явища і з'яви. Київ: Майстерня книги : Оранта, 2009. 688 с.
 30. Поліщук В. Повісті Михайла Старицького: Монографічне дослідження. Черкаси: Брама, 2003. 155 с.
 31. Поліщук Я. І ката, і героя він любив... Михайло Коцюбинський: Літературний портрет. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 302 с.
 32. Поліщук Я. Література як геокультурний проект: Монографія. Київ : Академвидав, 2008. 302 с.
 33. Рудницький М. Від Мирного до Хвильового. Між ідеєю і формою. Що таке „Молода Муза”? Дрогобич : Відродження, 2009. 502 с.
 34. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. Тернопіль : ТНПУ Медобори, 2007. 464 с.
 35. Чопик Р. Ессе Номо: Добра звістка від Івана Франка. Львів : Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, 2001. 232 с.
 36. Яковенко С. Романтики, естети, ніцшеанці: Українська та польська літературна критика раннього модернізму. Київ : Критика, 2006. 295 с.

8. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Програму складено з урахуванням досягнень вітчизняного та зарубіжного літературознавства у вивченні літератур країн Західної Європи, Америки, Австралії, також на основі лекційних курсів з історії зарубіжних літератур, які викладаються на філологічних факультетах вишів.

Антична література

Термін і поняття «античної літератури», її географічні, історичні і хронологічні межі. Антична література як джерело сюжетів і образів, скарбниця соціального і морального досвіду, «вічних» проблем людського існування, людської поведінки. Переосмислення античних сюжетів у XX–XXI ст. Основні етапи розвитку античної культури як відбиття тих змін, що відбувалися в античному суспільстві. Зв'язки літератури й мистецтва з фольклорними джерелами. Пам'ятки античної літератури, ступінь їх збереження. Давньогрецька міфологія. Героїчний та дидактичний епос. Грецька лірика та її різновиди. Походження театру та драми в Греції. Творчість Есхіла, Софокла, Еврипіда. Творчість Аристофана. Література елліністичного періоду. Історичне значення римської літератури. Її місце в літературному процесі античного світу. Періодизація римської літератури. Раннє римське суспільство, його матеріальна і духовна культура. Становлення і розквіт римської рабовласницької республіки, її аристократичний характер. Причини пізнього виникнення літератури. Римський театр. Творчість Вергілія, Горація, Овідія, Сенеки.

Література Середніх віків та епохи Відродження

Середньовічна культура та література. Термін «Середні віки», час, причини його появи, використання його в історії. Основні риси середньовічної культури. Культурно-історичне значення середньовіччя. Періодизація середньовічної літератури. Клерикальна література, її основні жанри: житія святих, легенди, видіння, гімни, псалми. Література латинською мовою. Кельтський епос. Германський героїчний епос. Давньоскандинавська література. Французький героїчний епос. Іспанський героїчний епос. Німецький героїчний епос. Поява та еволюція лицарства. Куртуазна провансальська поезія. Лицарський роман. Міська і народна література. Середньовічна драма. Доба Відродження та її характерні риси. Суть понять «гуманізм» і «Відродження». Гуманістичний ідеал людини. Реформація, її мета, лідери в країнах Західної Європи. Ренесансний реалізм і його особливості. Доба Відродження в Італії. Творчість Данте, Петрарки, Боккаччо. Література високого Відродження. Література пізнього Відродження. Відродження в європейських країнах. Творчість Рабле, Сервантеса, Лопе де Веги, Чосера, Марло, Шекспіра.

Література XVII–XVIII ст.

XVII століття як особлива історична та культурна епоха. Криза ренесансного реалізму та культури Відродження і пошуки нового синтезу. Поступ філософсько-наукової думки та його вплив на літературу. Літературний процес XVII ст., його складність і розмаїтість, своєрідність в різних національних літературах. Класицизм як напрям і художня система. Раціоналістичний характер його естетики. Бароко в літературі й мистецтві XVII ст. Реалістичні тенденції в літературі XVII ст. Основні представники (Кальдерон, Корнель, Расін, Мольєр, Мільтон, Гріммельсгаузен). Національні особливості розвитку Просвітництва в різних країнах. Ідейний рух Просвітництва, світоглядні засади Просвітництва: віра в розум і його необмежені можливості; в природжену розумність і добродішність людини; в просвіту як основний засіб вирішення суспільних, моральних та ін. проблем. Естетика Просвітництва та його основні принципи. Основні літературні напрями: просвітницький класицизм, просвітницький реалізм та сентименталізм. Рококо та його прояви в літературі Просвітництва. Соціально-політичні та ідейні причини зародження напряму преромантизму в останню третину XVIII ст. Трансформація традиційних жанрів (трагедії, комедії та ін.) і поява нових жанрових утворень

(філософська повість, епістолярний роман, роман-виховання, авантюрно-пригодницький роман, мандрівні нотатки, щоденники тощо). Основні представники (Дефо, Свіфт, Річардсон, Стерн, Вольтер, Дідро, Руссо, Шиллер, Гете).

Література XIX ст.

XIX ст. як культурна епоха. Історико-літературний процес XIX ст.: періодизація, ключові проблеми. Хронологічні границі епохи. Тенденції соціального і наукового розвитку. Промислова, науково-технічна і соціальні революції. Основні суспільно-політичні рухи і напрями. Філософські і художні течії. Основні напрями літератури XIX ст. – романтизм і реалізм та їх тимчасове співвідношення. Загальна періодизація. 1793–1815 – епоха раннього романтизму. Культурні та літературні джерела романтичної революції, зв'язок романтизму з культурою Просвітництва. Основні принципи естетики романтизму, провідні категорії. 1815–1830 – пізній романтизм. Відкриття романтиків. Жанрова система літератури романтизму. 1830–1848 – зародження реалізму XIX ст. Філософська основа реалізму. Естетика. Генетичний зв'язок з романтизмом. 1848–1871 – утвердження реалістично-натуралістичного письма. Основні представники (А. і В. Шлегелі, Новалис, А. фон Арнім, Б. і К. Brentano, Г. фон Кляйст, Е. Т. А. Гофман, Г. Гайне, В. Блейк, Дж. Г. Байрон, П. Б. Шеллі, В. Скотт, Ч. Діккенс, В. Теккерей, Р. де Шатобріан, Ж. де Сталь, В. Гюго, А. де Мюссе, Жорж Санд, Стендаль, О. де Бальзак, П. Меріме, Ф. Купер, Е. А. По, В. Вітмен, Н. Готорн, Г. Мелвілл, Г. Флобер, Е. Золя, Е. і Ж. де Гонкури, Г. де Мопассан, Т. Гарді, Г. Джеймс, Марк Твен, Т. Фонтане).

Література кінця XIX – початку XX ст.

Декаданс як історико-літературне та культурологічне явище рубежу XIX–XX ст. Роль епохи декадансу в процесі зміни класичної естетики творчості на неокласичну. Доля художніх стилів та поетик епохи декадансу в культурі XX ст. Співвідношення провідних літературних напрямків кінця XIX – початку XX ст. Натуралізм: метод, поетика, ідеологія. Натуралізм та «нова драма». Головні літературні форми імпресіоністичного жанрового мислення. Поняття «символ» та його значення в літературі кінця XIX ст. Становлення нової естетики реалізму кінця XIX – початку XX ст. Місце письменницької критики і літературних маніфестів у культурі кінця XIX – початку XX ст.

Література XX ст.

Нові риси зарубіжної літератури 1910–1930 рр. Нові риси зарубіжної літератури після 1945 р. Дискусійні проблеми вивчення зарубіжної літератури XX ст. Модернізм та різні його школи в зарубіжній літературі XX ст. Постмодернізм: проблема датування, характерні особливості, співвідношення з класичними напрямками і модернізмом, дискусія навколо нього. Реформа поезії в зарубіжній літературі 1900–1930 рр. Реформа театру та драми у Європі XX ст. (напрямок експериментів, інтелектуалізація театру, театр і сюрреалізм, «епічний театр», «антидрама», головні імена і твори).

Розвиток філософського роману-притчі в зарубіжній літературі після 1945 р. Роман «потому свідомості» у світовій літературі XX ст.: полеміка літературознавців щодо нього. Ідейні орієнтири та художні контури, основні риси; художнє значення. Шляхи розвитку роману-епопеї, жанру «фантазії», утопії та антиутопії в зарубіжній літературі XX ст. Проблема мови сучасної культури і літературознавчого дослідження наприкінці XX – початку XXI ст.

Питання

1. Поняття «античної літератури», її історичне значення. Періодизація грецької літератури.
2. Грецька міфологія, її зміст, значення, використання в літературі та мистецтві.
3. Історична і міфологічна основа, композиція, проблематика поеми Гомера «Іліада».
4. Історична та міфологічна основа, композиція, проблематика поеми Гомера «Одіссея». Образи богів в поемі Гомера «Одіссея». Образ Одіссея – людини нової доби.

5. Байки Езопа, езопівська мова. Доля езопівської байки на Заході та в Україні.
6. Періодизація творчості Есхіла. Трагедія Есхіла «Перси», «Семеро проти Фів», трилогія «Орестея». Історична основа, політична, філософська, релігійно-моральна концепція вказаних творів.
7. Трагедія Есхіла «Прометей закутий». Внесок О. Білецького в її дослідження.
8. Проблема зіткнення волі людини та долі в трагедіях Софокла «Цар Едіп» і «Антігона».
9. Проблема кризи сім'ї як основи держави в трагедії Еврипіда «Медея». Кризові проблеми доби в трагедіях Еврипіда «Іпполіт» та «Іфігенія в Авліді».
10. Проблематика комедій Аристофана «Ахарняни», «Вершники» та «Хмари». Особливості стародавньої аттичної комедії.
11. Драма Менандра «Відлюдник» як комедія характерів. Особливості нової аттичної комедії.
12. Періодизація римської літератури, її історична роль та особливості.
13. Творчість Плавта. Тема розтлінного впливу золота в комедії «Скарб».
14. «Золотий вік» римської літератури. Політика і релігійно-моральні реформи Октавіана Августа. Літературі гуртки.
15. Поема Вергілія «Енеїда», її композиція, зміст, основна ідея, образи.
16. Поетична творчість Горация («Послання»). Значення послання «Мистецтво поезії».
17. Поема Овідія «Метаморфози», її джерела, зміст, особливості, значення.
18. Роман Апулея «Метаморфози, або Золотий осел». Вплив Апулея в нові часи.
19. Періодизація середньовічної літератури. Термін «Середні віки». Основні риси, значення середньовічної культури.
20. Особливості французького епосу. Історична основа, тема, ідея, конфлікт «Пісні про Роланда».
21. Іспанський героїчний епос. Історична основа, тенденції, особливості «Пісні про Сіда». Сід як герой Реконкісти.
22. Історична основа, сюжетні джерела, тема, ідеї, образи «Пісні про Нібелунгів».
23. Європейський лицарський роман. Джерела, соціально-історичні завдання, особливості, класифікація. Романи про святого Грааль – спроба поєднання лицарських і релігійних ідеалів.
24. Французький лицарський роман. Бретонський цикл «Трістан та Ізольда».
25. Причини та умови формування міської літератури, жанрова специфіка. Тематика, художні особливості, антиклерикальна спрямованість фавлю, шванків.
26. Жанри середньовічної драми. Роль містерії у розвитку театру. Фарс як провідний народний жанр.
27. Доба Відродження та її характерні риси. Сутність понять «гуманізм» і «Відродження». Реформація. Особливості ренесансного реалізму.
28. «Божественна комедія» Данте як синтез середньовічної культури і як перший твір культури Відродження. Особливості поезики поеми. Ренесансно-гуманістичні й реалістичні риси у світогляді автора.
29. Жанрова особливість збірки новел Боккаччо «Декамерон» як спроба психологічної оповіді. Специфіка її сюжетної побудови та тематика новел.
30. Особливості та періодизація французького Ренесансу. Гурток Маргарити Наваррської і його місце у французькій літературі раннього Відродження.
31. Фольклорні джерела та літературна історія роману Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель». Своєрідність художнього методу Рабле. Головні образи роману.
32. Роман Сервантеса «Дон Кіхот», його задум, спрямованість, сюжетно-композиційні особливості. Ідейний зміст союзу Дон Кіхота і Санчо Панси. Місце Сервантеса в іспанському історико-літературному процесі кінця XVI ст.
33. Проблематика та образи народно-героїчної драми Лопе де Вега «Фуенте Овехуна». Ключові ідеї трактату Лопе де Вега «Про нове мистецтво писати комедії».

34. Гуманістичний смисл і художні особливості комедії «Собака на сні».
35. Новаторський характер збірки новел Чосера «Кентерберійські оповідання».
36. Шекспір та «Шекспірівське питання». Поетичне новаторство сонетів Шекспіра.
37. Відображення політичних поглядів Шекспіра в історичних хроніках, їх проблематика, значення («Ричард III»).
38. Філософсько-світоглядна проблематика шекспірівської трагедії («Гамлет», «Отелло», «Король Лір»).
39. Трагедія «Ромео і Джульєтта» В. Шекспіра – відображення конфлікту між старим і новим світом.
40. Культурно-історична специфіка літературного процесу XVII ст. Протистояння філософської та естетичної програми бароко та класицизму.
41. Драматургія Педро Кальдерона в аспекті літературного процесу в Іспанії XVII ст. (твори «Саламейський алькальд», «Життя – це сон»).
42. Історико-літературне значення трактату Н. Буало «Поетичне мистецтво».
43. Ідейне та художнє новаторство драматургії П'єра Корнеля. Основні класицистичні конфлікти в трагедіях «Сід», «Горацій».
44. Етична та моральна проблематика творів Ж. Расіна (трагедії «Федра» й «Андромаха»).
45. Антифеодальні, матеріалістичні та антирелігійні тенденції в творах Мольєра. Новаторський сенс п'єс «Дон Жуан», «Тартюф», «Скупий», «Мізантроп», «Міщанин-шляхтич».
46. Поема Дж. Мільтона «Втрачений рай» як зразок англійського релігійно-філософського епосу XVII ст.
47. Роман Г. Гріммельсгаузена «Сімпліцій» як енциклопедія життя Німеччини XVII ст. Барочні тенденції в романі, специфіка художнього стилю.
48. Ідейно-художня своєрідність та основні принципи терміну «Просвітництво».
49. Література французького Просвітництва, його соціально-політична та естетична спрямованість, основні етапи розвитку. Вольтер і Монтеск'є як ідейні керівники просвітницького руху. Характеристика твору Монтеск'є «Персидські листи».
50. Ідейний зміст та естетична своєрідність творів Вольтера «Кандід» та «Простодушний». Антиклерикальна спрямованість ірої-комічної поеми «Орлеанська діва».
51. Новаторство і суперечності світогляду Дідро. Викривальний характер творів «Черниця» та «Небіж Рамо».
52. Проблема «руссоїзму» та ідея «природної людини» в естетиці Ж.-Ж. Руссо. Новаторський сенс роману «Юлія, або Нова Елоїза».
53. Основні літературні напрями німецької просвітницької літератури, жанрова своєрідність, представники. Література періоду «Бурі й натиску».
54. Внесок Г. Лессінга в розвиток нової просвітницької літератури другої половини XVIII ст. (естетичні концепти «Лаокоона» та «Гамбурзької драматургії»).
55. Життєвий та творчий шлях Ф. Шиллера. Ідейна спрямованість і художні особливості штурмерської драми Шиллера «Розбійники» (образ Карла Моора). Міщанська драма. «Підступність та кохання» та її новаторський характер.
56. Життєвий та творчий шлях Й. В. Гете. Новаторська своєрідність роману Й. В. Гете. «Страждання молодого Вертера». Образ Вертера.
57. Історія написання, філософсько-утопічна тема, жанрові особливості поеми Й. В. Гете «Фауст». Образ Фауста як традиційний образ світової літератури.
58. Вплив Великої французької революції на становлення європейського романтизму. Формування романтичного світогляду, його естетичні парадигми, національні варіанти.
59. Німецький романтизм. Особливості становлення і розвитку. Класична теоретична база романтизму.
60. Новаторський характер творчого доробку Е. Т. А. Гофмана. Своєрідність повісті «Золотий горщик», роману «Життєві погляди kota Мурра».
61. Новаторство жанрових пошуків Дж. Г. Байрона. Поема «Паломництво Чайлд

Гарольда». Драматургічна спадщина поета.

62. В. Скотт – засновник жанру історичного роману в європейській літературі. Тематичний діапазон романів В. Скотта («Айвенго», «Абат», «Вудсток»).

63. Своєрідність французького романтизму. Передмова В. Гюго до драми «Кромвель» як маніфест романтизму. Проблематика романів В. Гюго «Собор Паризької Богоматері» та «Знедолені».

64. Своєрідність американського романтизму. Творчість Ф. Купера.

65. Поезія та новелістика Е. По, основні мотиви та новаторство. Своєрідність новелістики Е. По.

66. Польський романтизм, особливості його зародження та розвитку. Своєрідність творчої практики А. Міцкевича.

67. Класичний реалізм. Історичні, соціальні, світоглядні характеристики. Роль романтизму у формуванні і розвитку реалізму.

68. Особливості розвитку французького реалізму. Творчість Стендаля.

69. Місце О. де Бальзака в розвитку французького реалістичної прози («Людська комедія»).

70. Особливості розвитку реалізму в Англії. Творчість Ч. Діккенса.

71. Філософія та естетика Г. Флобера. Художнє новаторство роману «Мадам Боварі».

72. Реалізм, натуралізм та декаданс у романі братів Гонкурів «Жерміні Ласерте».

73. Натуралізм як метод та літературний напрям. Риси натуралізму у творчості Е. Золя.

Поняття «експериментального роману».

74. Апологія буття в романі Мопассана «Життя».

75. Особливості «бодлерівського символізму». Збірка Ш. Бодлера «Квіти зла».

76. Принципи символізму як літературного напрямку. Лірика П. Верлена та А. Рембо.

77. Загальна характеристика європейської «нової драми». Вплив Ібсена на розвиток світової драматургії. Художні особливості та морально-етична проблематика п'єси «Ляльковий дім».

78. Дитячий погляд на дорослий світ в романі Марка Твена «Пригоди Тома Соєра». Художні особливості роману Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна». Критика американської дійсності в сатиричному романі «Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура».

79. Загальна характеристика творчості О. Вайлда. Естетика неоромантизму (на прикладі казок та роману «Портрет Доріана Грея»).

80. Взаємодія східних і західних культурних традицій у творчості Р. Кіплінга.

81. Драматургія Г. Гауптмана. Натуралізм, соціально-психологічні мотиви, поетика символізму у його творах («Самотні», «Затоплений дзвін», «Перед заходом сонця», «Ткачі»).

82. Проблематика роману Т. Манна «Будденброки». Автобіографічність твору. Характеристика системи персонажів.

83. «Зачарована гора» Томаса Манна як конструктивно-розгорнута метафора.

84. Критика англійського суспільства у творах Б. Шоу (на прикладі п'єс «Професія місіс Воррен», «Пігмаліон», «Дім, де розбиваються серця»).

85. Модернізм як течія та стильовий напрям європейської літератури. Його основні представники та філософсько-естетичні позиції.

86. Особливості символістської поетики п'єс М. Метерлінка (на прикладі «Сліпі», «Непрохана», «Блакитний птах»).

87. Новизна психологічного аналізу в романістиці Кнута Гамсуна («Голод»). Сугестивний ліризм його прози («Пан», «Вікторія»).

88. Критичний реалізм у США. Т. Драйзер як автор романів про американську дійсність та «американську мрію».

89. Соціально-філософська спрямованість прози Дж. Лондона («Залізна п'ята», «Мартін Іден»).

90. Дж. Джойс як модерніст-експериментатор і новатор. Особливості композиції та

стилю роману «Улісс».

91. Автобіографічність творів Ф. Кафки (на прикладі повісті «Перевтілення», романів «Процес» і «Замок»). Відчуження як основний принцип стосунків між людиною та світом у творчості Кафки.

92. Художня новизна «суб'єктивної епопеї» М. Пруста «У пошуках утраченого часу».

93. Роман Е. М. Ремарка „На Західному фронті без змін» як апологія «втраченого покоління».

94. Специфіка роману Р. Олдінгтона «Смерть героя». Образ Джорджа Вінтерборна як типового представника «втраченого покоління».

95. Тематичний спектр творчої спадщини Е. Гемінгвея. Особливості техніки письма автора, відомої як «стиль айсберга» (theory of iceberg).

96. Образ боротьби і єдності протилежностей в романі Г. Гессе «Степовий вовк». «Гра в бісер» як альтернатива «фейлетонній епосі».

97. Роман Ж. П. Сартра «Нудота» як «біблія екзистенціалізму».

98. Етап абсурду у творчості А. Камю («Сторонній», «Міф про Сізіфа»). Концепція перманентного бунту та її втілення в романі «Чума».

99. Творчість Г. Белля в контексті «літератури руїн» (роман «Очима клоуна»).

100. Притчевість прози В. Голдінга (романи «Володар мух» і «Шпиль»).

101. Проблема ідентичності у творчості М. Фріша. Роман «Ното Фабер».

102. Характеристика теорії епічного театру та її втілення в драматургії Б. Брехта («Матінка Кураж та її діти», «Життя Галілео Галілея»).

103. Загальна характеристика філософії та поетики драми абсурду.

104. «Чекаючи на Годо» С. Беккета та «Голомоза співачка» Е. Йонеско як зразки «антидрами».

105. Теорія «нового роману». Принцип «роману в романі» у «Золотих плодах» Наталі Саррот.

106. Поняття «шозизму» у А. Роб-Гріє (на прикладі роману «У лабіринті»).

107. Художнє новаторство роману М. Бютора «Переміна».

108. Нонконформістський пафос роману Дж. Д. Селінджера «Ловець у житі».

109. Роман К. Кізі «Над зозулиним гніздом» як маніфест «бунтівного покоління» у США. Соціальний та символічний зміст роману.

110. «Магічний реалізм» у латиноамериканській літературі. Роман Г. Гарсія Маркеса «Сто років самотності» як міфологізована історія Нового Світу.

111. Наскрізні «культурні метафори» у новелістиці Х. Л. Борхеса.

112. Постмодерний «образ світу» і постмодерністська теорія літератури.

113. «Хозарський словник» М. Павича як зразковий постмодерністський текст. Принцип інтерактивності у творчості Павича.

114. Деконструкція вікторіанського роману в «Жінці французького лейтенанта» Дж. Фаулза.

115. Специфіка та естетичний сенс роману П. Зюскінда «Парфумер» («Аромат»).

116. «Ім'я рози» У. Еко як зразковий постмодерністський роман.

117. Постструктуралістська концепція світу як тексту та її модифікація в романі К. Рансмайра «Останній світ».

118. Реалізація основних постмодерністських принципів у романі «Історія світу в 10 ½ главах» Дж. Барнза.

Рекомендована література

Основна

1. Бредбері М. Британський роман Нового часу. Київ : MSBrand Corporation, 2011. 480 с.

2. Вишницька Ю., Тверітінова Т. Історія зарубіжної літератури межі XIX–XX століть : навч.-метод. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 191 с.

3. Давиденко Г., Акуленко В. Історія зарубіжної літератури Середніх віків та доби Відродження. Київ : ЦУЛ, 2007. 248 с.
4. Давиденко Г., Стрельчук Г., Гринчак Н. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2011. 488 с.
5. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с.
6. Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 488 с.
7. Елліністична поезія. Антологія / Передм., упоряд., комент., приміт. І. Мегели. Київ : Видавець Вадим Карпенко, 2007. 380 с.
8. Зарубіжні письменники: енциклопедичний довідник : у 2 т. Т. 1 (А–К). Тернопіль : Богдан, 2005. 823 с.
9. Зарубіжні письменники: енциклопедичний довідник : у 2 т. Т. 2 (Л–Я). Тернопіль : Богдан, 2006. 863 с.
10. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навч. метод. посіб. : у 2 ч. Ч. 2: Історія зарубіжної літератури II половини ХХ століття / Авт.-упоряд. Г. Шовкопляс. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 151 с.
11. Історія зарубіжної літератури межі ХІХ–ХХ століть : навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд. Ю. Вишницька, Т. Тверітінова. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 111 с.
12. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посіб / за ред. В. Кузьменка. Київ : Академія, 2012. 432 с.
13. Козлик І. Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження : навч. посіб. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2011. 344 с.
14. Кузьменко В., Гарачковська О. та ін. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. Київ : Видавничий дім «Академія», 2010. 496 с.
15. Кун М. А. Легенди і міфи Давньої Греції. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 448 с.
16. Література західноєвропейського Середньовіччя : навч. носіб. / під ред. Н. Висоцької. Вінниця : Нова книга, 2004. 464 с.
17. Літературний тріумвірат «золотої доби» римської культури : навч. посібник / Упор. П. Шулик. Кам'янець-Подільський, 2016. 184 с.
18. Мислителі німецького Романтизму / Упоряд. Л. Рудницький та О. Фешовець. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003. 588 с.
19. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2001. 416 с.
20. Нестелеєв М. Лабіринти американського постмодернізму. Київ : Темпора, 2019. 326 с.
21. Ніколенко О. Бароко, класицизм, просвітництво. Література ХVІІ–ХVІІІ століття. Харків : Веста: Ранок, 2003. 224 с.
22. Павличко С. Зарубіжна література. Дослідження та критичні статті. Київ : Основи, 2001. 559 с.
23. Пашенко В., Пашенко Н. Антична література. Київ : Либідь, 2001. 718 с.
24. Помазан І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття. Харків : Вид-во НУА, 2016. 264 с.
25. Пригодій С., Горенко О. Американський романтизм. Полікритика : навч. посібник. Київ : Либідь, 2006. 440 с.
26. Содомора А. Жива античність. Львів, 2009. 184 с.
27. Султанов Ю. І. У світі античної літератури. Харків: Веста: Ранок, 2002. 112 с.
28. Удовиченко Л. Енциклопедія-довідник зі світової літератури. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 144 с.
29. Шалагінов Б. Зарубіжна література від античності до початку ХІХ століття. Київ : Академія, 2007. 360 с.
30. Шалагінов Б. Класики і романтики: штудії з історії німецької літератури ХVІІ–ХVІІІ

століть. Київ : Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2013. 440 с.

Додаткова

1. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох. Київ : Факт, 2007. 720 с.
2. Болаболъченко А. Еріх Марія Ремарк і його час. Київ : Щек, 2014. 235 с.
3. Болаболъченко А. Кнут Гамсун: нарис життя та творчості. Київ : Щек, 2012. 142 с.
4. Бондарук Л. Символ у багаторівневій структурі тексту: Марсель Пруст, Моріс Метерлінк. Луцьк : Твердиня, 2015. 336 с.
5. Волощук Є. Чарівна флейта Модерну. Духовно-естетичні тенденції німецькомовної модерністської літератури ХХ ст. у ліриці Р.-М. Рільке, прозі Т. Манна, драматургії М. Фріша. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 528 с.
6. Галуцьких І. Тілесність у художній прозі англійського модернізму і постмодернізму (когнітивно-семіотичні студії). Запоріжжя : Кругозір, 2016. 627 с.
7. Гольтер І. Роман Дж. Д. Селінджера «Над прірвою у житті» як літературний і культурний феномен. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016. 256 с.
8. Дірборн М. Гемінгвей. Київ : Наш формат, 2018. 640 с.
9. Експресіонізм: збірник наукових праць / упоряд. Т. Гаврилів. Львів : Класика, 2004. 175 с.
10. Кулинич Н. Космо- й антропоцентризм в абсурдистській літературі ХХ століття (за драматургією Семюеля Беккета). Харків : Іванченко І. С., 2014. 200 с.
11. Макар І. Лонг і його роман «Дафніс і Хлоя». Чернівці : Чернівецький нац. університет, 2010. 424 с.
12. Мітроусова Т. Наративні стратегії Джеймса Джойса: проблеми. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. 191 с.
13. Модерністська проза: матеріали до вивчення. Ч. 1: Джеймс Джойс : навч.-метод. посіб. / упоряд.: О. Кеба, П. Шулик. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. 103 с.
14. Модерністська проза: матеріали до вивчення. Ч. 2: Франц Кафка : навч.-метод. посіб. / упоряд.: О. Кеба, П. Шулик, Д. Кеба. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. 188 с.
15. Овчаренко Н. Канадський літературний канон на зламі століть. Київ : МАУП, 2006. 312 с.
16. Рихло П. Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як інтертекст. Київ : Дух і літера, 2021. 424 с.
17. Романова О. «Mara Mundi: нариси про історію французької літератури мандрів». Черкаси : Брама, 2017. 160 с.
18. Семелюк Р. Дж. Джойс і А. П. Чехов на зламі століть: художні пошуки у малому жанрі. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. 175 с.
19. Семків Р. Як писали класики. Київ: Rabulum, 2016. 240 с.
20. Семків Р. Як читати класиків. Київ: Rabulum, 2018. 288 с.
21. Сенчук І. Ірландський модернізм кінця ХІХ – першої половини ХХ століть: Вільям Батлер Сйтс і Джеймс Джойс : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 415 с.
22. Тадьє Ж.-І. Марсель Пруст: біографія. Київ : Юніверс, 2011. 614 с.
23. Ткаченко С. Невідомий Артур Рембо. Київ : Парламент. вид-во, 2019. 462 с.
24. Фостер Тома К. Читай як професор. Жвавий і захопливий посібник з читання між рядками. Київ : Темпора, 2021. 344 с.
25. Чертенко О. Життя у фрагменті: проза Макса Фріша між ентузіазмом та сумнівом. Київ : Наукова думка, 2012. 211 с.
26. Чистяк Д. Міфопоетична картина світу в бельгійському символізмі: на матеріалі ран. драматургії М. Метерлінка. Київ : Радуга, 2016. 271 с.
27. Шаповал О. Художня філософія Вільяма Голдінга: еволюція жанрових моделей. Кам'янець-Подільський : Рута, 2017. 202 с.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Іспит має на меті визначення готовності вступників до аспірантури до здійснення науково-дослідницької діяльності зі спеціальності 035 «Філологія». У межах цього екзамену перевіряється і оцінюється практична та науково-теоретична підготовка вступників, а саме: обізнаність з науковими дослідженнями з теорії мови та літератури, вміння критично аналізувати наявні теорії і течії. Вступники повинні володіти комунікативними вміннями й навичками, теоретичними аспектами літературознавства та лінгвістики, необхідними в майбутній професійній діяльності і повинні продемонструвати: вільне володіння предметом дослідження та його теоретичною базою; знання актуальних проблем теорії мови і літератури, а також актуальних підходів до аналізу мовних та літературних явищ; вміння визначати відповідні мовні та літературні явища, здійснювати їх систематизацію та інтерпретацію, виходячи із загальних закономірностей розвитку мови та літератури; комунікативну компетенцію, тобто володіння способами формулювання думок відповідною мовою, способами реалізації мовної норми в різних видах мовленнєвої діяльності.

Вступний іспит до аспірантури складається з п'яти питань. Перше питання оцінюється в 30 балів, друге – 30 балів, третє – 20 балів, четверте – 10 балів, п'яте – 10 балів, що становить 100 балів, до яких додається 100 балів (100 + 100).

10. СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ

Критерії оцінювання відповіді на ПЕРШЕ ПИТАННЯ

24–30 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу; виявляє поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини та антропоцентричні засади філологічної науки; вільно оперує фактологічною джерельною базою, володіють відповідною науковою термінологією; ґрунтовно відповідає на додаткові питання;

17–23 бали – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу; обізнаний з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників; частково володіє відповідною науковою термінологією; знає парадигми наукових досліджень;

10–16 балів – здобувач не повністю розкрив зміст питань фахової спеціалізації; показав фрагментарну обізнаність з науковою літературою, поверхнево обізнаний з науковою термінологією;

1–9 балів – здобувач не відповідав на питання фахової спеціалізації; погано орієнтується в науковій термінології; не обізнаний з науковими парадигмами сучасних наукових досліджень.

Критерії оцінювання відповіді на ДРУГЕ ПИТАННЯ

24–30 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу; виявляє поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини та антропоцентричні засади філологічної науки; вільно оперує фактологічною джерельною базою, володіє відповідною науковою термінологією; ґрунтовно відповідає на додаткові питання;

17–23 бали – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу; обізнаний з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників; частково володіє відповідною науковою термінологією; знає парадигми наукових досліджень.

10–16 балів – здобувач не повністю розкрив зміст питань фахової спеціалізації; показав фрагментарну обізнаність з науковою літературою, поверхнево обізнаний з науковою термінологією.

1–9 балів – здобувач не відповідав на питання фахової спеціалізації; погано орієнтується в науковій термінології; не обізнаний з науковими парадигмами сучасних наукових досліджень.

Критерії оцінювання відповіді ТРЕТЄ ПИТАННЯ

16–20 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу; виявляє поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини; вільно оперує фактологічною джерельною базою, володіє відповідною науковою термінологією; ґрунтовно відповідає на додаткові питання

11–15 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу; обізнаний з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників; частково володіє відповідною науковою термінологією.

6–10 балів – здобувач не повністю розкрив зміст питань фахової спеціалізації, поверхнево обізнаний з науковою термінологією.

1–5 балів – здобувач не відповідав на питання фахової спеціалізації; погано орієнтується в науковій термінології.

Критерії оцінювання відповіді на ЧЕТВЕРТЕ ПИТАННЯ

8–10 балів здобувач пропонує якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв’язання поставлених завдань.

5–7 балів – здобувач демонструє презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтовані тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці.

2–4 бали – здобувач запропонував не достатньо якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, проте відсутні актуальність, стан розробки науці.

1–2 бали – здобувач не підготував презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту;

Критерії оцінювання відповіді на П’ЯТЕ ПИТАННЯ

8–10 балів – здобувач засвідчує наукову ерудицію у межах свого дисертаційного дослідження; •показує вміння інтерпретувати мовні та літературні явища.

5–7 балів – здобувач демонструє добрі знання фактичного матеріалу дисертаційного дослідження.

2–4 бали – здобувач поверхнево демонструє знання фактичного матеріалу дисертаційного дослідження.

1–2 бали – здобувач не володіє знаннями фактичного матеріалу дисертаційного дослідження.

Критерії оцінювання при виставленні оцінки за іспит

При виставленні оцінки за іспит ураховується змістовність, ґрунтовність усіх відповідей вступника на питання екзаменаційного білета, його/її орієнтування в науковій літературі за проблематикою питань.

Знання здобувачів оцінюються згідно з такими критеріями:

Високий рівень знань відповідає сумі балів **175–200** від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- ґрунтовно висвітлили три питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу;
- виявили поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини та антропоцентричні засади філологічної науки;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, володіють відповідною науковою термінологією;
- запропонували якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого

для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв'язання поставлених завдань;

- засвідчили наукову ерудицію;
- показали уміння інтерпретувати мовні та літературні явища.

Достатній рівень знань відповідає загальній сумі балів **150–174** від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- ґрунтовно висвітлили два питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу;
- обізнані з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників;
- продемонстрували презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтовані тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці;
- продемонстрували знання фактичного матеріалу наукового дослідження;
- частково володіють відповідною науковою термінологією;
- знають парадигми наукових досліджень.

Недостатній рівень знань відповідає загальній сумі балів **125-149** від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- не повністю розкрили зміст питань фахової спеціалізації;
- показали фрагментарну обізнаність з науковою літературою;
- запропонували не достатньо якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, проте відсутні актуальність, стан розробки науці;
- поверхнево обізнані з науковою літературою.

Низький рівень знань відповідає загальній сумі балів **100–124** від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- не відповідали на питання фахової спеціалізації;
- не підготували презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту;
- погано орієнтуються в науковій термінології;
- не обізнані з науковими парадигмами сучасних наукових досліджень.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1. ДОСТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ.

Аналіз та інтерпретація уривку художнього тексту передбачають: короткий огляд біографії та творчої діяльності автора запропонованого тексту; розкриття особливостей індивідуального авторського стилю; визначення жанрових ознак твору, його місця в літературній спадщині автора, а також у контексті літератури конкретної країни чи світової літератури.

Короткий виклад змісту запропонованого уривку з визначенням місця й часу дії, її безпосередніх учасників та перебігу основних подій.

Огляд композиційних особливостей тексту: його будова, форма презентації, оповідна перспектива.

Характеристика стилістичної тональності тексту та ставлення автора/ оповідача до зображуваного.

Комплексний лінгвістичний аналіз уривку із визначенням ролі й місця мовних (граматичних, лексичних, словотвірних, тропейчних) засобів у побудові смислової перспективи тексту з опорою на найбільш значущі лінгвостилістичні (фонетичні, графічні, морфологічні, лексичні, синтаксичні, семасіологічні) виражальні засоби та стилістичні прийоми в аспекті їх ролі у створенні домінуючих стилістичних ефектів. При цьому передбачено вміння здобувача аналізувати текст як єдине художнє ціле з орієнтацією до зіставлення та взаємодії мовних засобів художнього зображення, які використано автором.

Визначення головної ідеї проаналізованого тексту, реконструювання його смислової структури на основі виявлення особливостей взаємозв'язку форми та змісту, висловлення власної думки щодо прочитаного.

ДОДАТОК 2. ОРІЄНТОВНА СХЕМА ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ТЕКСТУ:

Зазначте автора та джерело тексту (газета, журнал, наукова монографія, збірник статей і т.ін.).

Проаналізуйте заголовок/назву публікації. Визначте основні риси заголовку, що впливають із традицій тієї чи іншої лінгвокультури. Прокоментуйте застосування у заголовку стилістичних засобів та прийомів.

Стисло викладіть зміст тексту.

Визначте, які види обґрунтування (дедуктивний чи індуктивний) використовує автор для аргументації чи пояснення фактів.

Проаналізуйте формальну організацію тексту (вступ, основна частина, висновки). Які техніки написання вступу та висновків використано автором? (звертання до читача, згадування відомої інформації, риторичні запитання, визначення підстав до написання статті, передбачення на майбутнє, підсумовування, посилання на інших авторів)?

Визначте основні характеристики аналізованого тексту: стиль з урахуванням цільової аудиторії (офіційний, неофіційний), тональність (іронічна, гумористична, інтригуюча, академічна, переконувальна, дидактична тощо), форма викладу (авторське мовлення, непряма мова, пряма мова, наукова дискусія, узагальнення тощо).

Визначте стилістичні особливості тексту: підбір лексики, використання термінології, синтаксичних конструкцій, засобів візуалізації і т.ін. Проаналізуйте основні риторичні фігури і стилістичні засоби та досягнутий ефект.

Визначте характер авторизації тексту: відсторонений чи залучений, із прямим чи опосередкованим вираженням думки, з наполегливою чи м'якою аргументацією.

Прокоментуйте ідеологічну/наукову позицію автора та її відображення в тексті.

Розкрийте Ваше власне ставлення до проблеми, висвітленої у тексті. Чи погоджуєтесь /не погоджуєтесь Ви з автором? *Аргументуйте свою думку.*